

Barcode - 2020120002203

Title - Vasavadatta

Subject - -

Author - Siromani Sannidhanamu Suryanarayana Sastry

Language - telugu

Pages - 94

Publication Year - 1944

Creator - Fast DLI Downloader

<https://github.com/cancerian0684/dli-downloader>

Barcode EAN.UCC-13

2020120002203

ఆంధ్ర భాషా నిలయానికి
కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థాపక

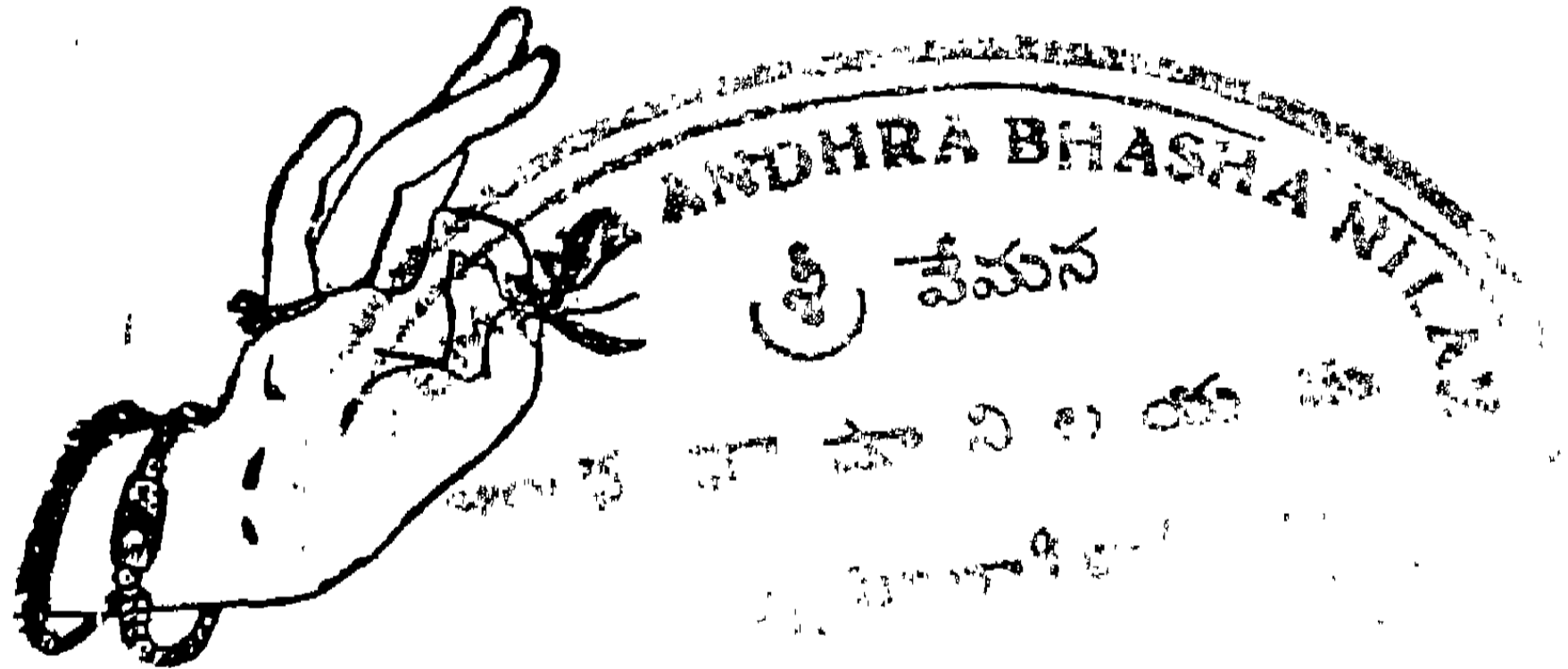
వికలాత్మికులు.

హైదరాబాద్.

29-5-194

వౌచర పత్ర

768/5
4755.

శిరోమణి

సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి

తొలి కూర్పు
౫౦౦ ప్రతులు
శల ౧-౦-౦

Printed by I. V. Ratnam, M. Sc.
At the Andhra Grandhalaya Press,
BEZWADA, 1944.

ప్రాజ్ఞాపకము :

శిరోమణి

సన్నిధానము సూర్యనారాయణకామ్రె,

44 బీరా

సికింద్రాబాద్, (దక్కన్)

భూ మి క

భానమహాకవి రచించిన ప్రతిజ్ఞాయశాగంధరాయణ నాటకము నందలి యితివృత్తమే నా వాసవదత్తకు మేలుబంతి. కాళిదాస మహాకవి తన మేఘసందేశమున “ప్రద్యోతస్య ప్రియదుహితరం వత్సరాజోఽత్రజహే” అనియు, “ప్రాప్య వంతీ ముదయనకథా కోవిద గ్రామవృద్ధాం” అనియును నీకథను దాడి విడుచుటచే నాతనికాలమున లోకమున దీనికిఁగల శౌరవము వ్యక్త మగుచున్నది. మఱియు సంస్కృత వాఙ్మయమున వత్సరాజనాయకమగుః రూపక చతుష్టయము (౧ ప్రతిజ్ఞాయశాగంధరాయణము, ౨. స్వప్న వాసవ దత్తము. ౩. రత్నావళి, ౪. ప్రియదర్శిక) కలదు. దీనిచేఁ గవులకును బాఠకులకునుగూడ వత్సరాజ కథయందలి యభిరుచి మెండని విశదమగుచున్నది ఇందు, ప్రతిజ్ఞాయశాగంధరాయణ కథా తంత్రమే కీ. శే. శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారి ప్రతాప రుద్రీయమునకు మూలము. ఆ యశాగంధరాయణుడే యిందు యుగంధరుఁడుగాఁ బరిణమించెను.

పై నాలుగు రూపకములలోఁ బ్రతిజ్ఞాయశాగంధరాయణమే మిగిలిన వానికన్న మిన్నయని నా తలంపు. ఏలన మిగిలినవన్నియుఁ గేవల శృంగార ప్రధానములు. ఇందు శృంగారము ప్రధానమైనను వీరము, హాస్యము, బీభత్సము, భయానకము మొదలగు నితరరసము లంగములై ప్రధానరసమును బోషించుచున్నవి. మఱియుఁ బూర్వకాలమునందలి రాజకీయ తంత్రమునకిది దర్పణము. కాముకుఁడగు రావణుఁడు సీతాదేవి నపహరించుకొని పోయెనన్నచో వింతలేదు. కాని ప్రద్యోతుఁడు శత్రువువగు వత్సరాజును దన శౌరవమునకు భంగమురాని విధమున నల్లునిఁగాఁజేయుఁ దలంపుతో నపహరించికొని వచ్చు

టయు, వత్సరాజు యశాగంధరాయణ సాహాయ్యమున వాసవ
దత్త నపహరించికొని పోవుటయు రాజకీయ తంత్రముయొక్క
పరాకాష్ఠయన వచ్చును. కాంతాపహరణములను విందుము.
కాని యిట్టి పురుషాపహరణములు వినము. ఇట్టి దాని నుద్దే
శించిన యా కాలపు మంత్రులబుద్ధిప్రభావము దురూహము.
ఇట్టి సందర్భములు గలదగుటచేతనే కాళిదాసమహాకవియు
దీనినిఁ బ్రశంసింపకుండ నుండలేక పోయెను.

ప్రతిజ్ఞా యశాగంధరాయణము 'దీనికి మూలమైనను
"స్త్రీతినామాఽపి మధురం" అని యుంటచే 'వాసవదత్త'
యని మార్ప సాహసించితిని. ఇందలి కథమాత్రము భాసునిది
కావ్యపద్ధతి యంతయు స్వతంత్రమే.

కోరి యీ కావ్యము నాచే రచింపఁజేసి యంకితముగాఁ
గొని నా కైదు నూటపదారులును, అమూల్యవస్తువులను
బహూకరించి భాషాభిమానమును, వదాన్యత్వమును బ్రక
టించిన శ్రీ శ్రీ శ్రీ పారలపల్లె వేంకటరామిరెడ్డిగారినిఁ బర
మేశ్వరుఁ డాయురారోగ్యములనిచ్చి రక్షించుఁగాత! వీరి పిన
తండ్రిగారగు శ్రీ మరీచీటి శంకరరెడ్డిగా రితఃపూర్వము నాచే
నీ విధముగనే "జానకీపరిణయమును" రచింపఁజేసి పై విధము
ననే సత్కరించిరి. భాషాభిమానమునకును వదాన్యత్వమునకును
రెడ్లు మొదటినుండియుఁ బుట్టిండ్లుగదా! 'యథాబీజం తథాం
కురం' అన్న విధమున నట్టి రెడ్డివంశమునఁ బుట్టినవాఁడు మా
వేంకట రామిరెడ్డి. ఈ రెడ్డి వతంసుఁ డింకను మహాకవులచేఁ
బెక్కుకావ్యములను రచింపఁజేసి యంకితము గొని దీర్ఘాయు
ష్మంతుఁడై, కవికల్పకమై, సత్కీర్తినిఁ బడయుగాత!

కృతిపతి : శ్రీ శ్రీ శ్రీ వేంకటరామారెడ్డిగారు
పాఠశాల, ఆదోని తాలూకా, బళ్లారి జిల్లా.

శ్రీ పర దేవ తాయై

వంశ్యావళి

శ్రీమదలమేలు మంగా

రామావర! వేంకటేశ్వరా! యమరస్వా
మీ! మా వేంకటరామ

క్షామండనుఁగావు మొసఁగి కల్యాణంబుల్.

శ్రీకన్యా కుచమండలాంతర సర శ్రీరాజహంసంబు, క్షో
ణీ కాంతాధరబింబకీరము, లసన్నీలా నితంబస్థలీ

శ్రీకాంచీనలయంబునై మెరయు శ్రీకృష్ణుండు మాయుత్తమ.
శ్లోకుఁ వేంకటరామిరెడ్డివిభు నాలోకించుతఁ సత్కృపఁ.

అలపువ్విల్లు జయించి చిత్తముఁబరాయ త్తంబుఁగావించి య
గ్గలపుంబింకముఁబూనియుం దుదికి నొక్కర్తుం దలందాల్చి య
న్యలతాంగిన్నదికించి గాత్రమున నాహ్లాదించుశ్రీశంభుఁ డ
ర్మిలి మావేంకటరామిరెడ్డి కిడుతఁ శ్రేయం బమేయంబుగఁ.

పరమచ్ఛాందసుఁడయ్యువృద్ధుఁడయియుంబల్లుంబువుంబోఁడినిం
దరుణీరత్నముబుగ్గఁబెట్టుకొని తాఁ దాంబూలముంబోలెఁ, జూ
పఱకుఁ నవ్వును బత్తియుం గొలుపు నాపదోద్భవుం డాచితా
దరుఁడై వేంకటరామ భూపతికి భద్రంబుల్ ప్రసాదించుతఁ.

మును రెడ్డివంశములయం

దనఘంబయి బత్తులాన్వయము తరుకాండం

బునఁ గల్పవృక్షమట్టులు

పొనరుం బల్లారి సీమమున సంభవమై.

ఆ వంశోద్భవు లెల్లవారలును స్తుత్యంబౌ చరిత్రంబునన్,
 దేవబ్రాహ్మణ గోగణంబుపయి భక్తి శ్రద్ధలన్, భారతీ
 సేవాతత్పరతన్, నిరంతర జగజ్జేగీయ్యమాన ప్రధన్
 ఈవిశ్వంభర మేలుబంతులయినా రీనాటికిన్ రెడ్లలోన్.౬

బత్తులవారికెల్ల సిగబంతి యటంచును, గీర్తి తేజముల్
 గుత్తుకు గొన్న పెద్దయని, కోవిదకోటికి మేరువంచు, స
 ర్వోత్తముడంచు దన్గుటిచి యుర్విని నెల్లరు సన్నుతింప స
 ద్వత్తుడుమున్నువర్తి లెనువేంకటరాయఁ డగణ్యపుణ్యుడై
 ఆతం'డైజ'ను రాజధానిగను రాజ్యంబేలుచున్ వీర్య వి
 ఖ్యాతింబొల్చి నిజాము దేశమున నా గద్వాల విశ్వంభరా
 నేతృండ్లై తగు సోమభూవరునితో నిర్మిద్ర తేజః ప్రభా
 భూతింబెద్దయుఁబోరి వీరశయనంబుంబొందె యుద్ధంబునన్.

శ్రీ వేంకటరాయనికిని
 దేవేంద్రునికిం జయంతు తీరునఁ దిమ్మ
 క్షావరుఁ డుదయించెను గుణ
 సేవధి విద్యాచణుండు శ్రేష్ఠుఁడు నడతన్.

తమ పంటపండెనని కవి
 సముదాయము సంతసించె; శాత్రవతతి డెం
 దములందు రాయివడెఁ ది
 మ్మ మహీపతి గద్దెనెక్కు మాత్రిన బళిరా !

ఆ పతికి దాసిరెడ్డి ధ
 రాపతియును రామిరెడ్డి రంగారెడ్డుల్
 రూపొందిన కీర్తులును మ
 హాపుణ్యులు పుట్టి రత్యుదారులు వీరుల్.

౧
 ౧

ఆ మువ్వు రన్నదమ్ములు
నా మూర్తిత్రయమునకు నవతారములం
చామోదపడుచు నుందురు

భూమిజనులెల్ల సౌఖ్యములను మునుఁగుచున్. ౧౨

స్తవనీయుండగు దాసిరెడ్డి రణమధ్యంబందు నిల్వంగ శా
త్రవ సందోహము కాలరుదు) నవతారంబో? యితండంచు భీ
వివశత్వంబునగాత్రయష్టితడియన్ స్వేదాంబువుల్ క్రీక్కుచున్
శివపంచాక్షరినిం బఠించు కొనుచుం జేమోడ్పు సేయుండగన్.

చెలికారంబును జూపుచున్ సతతముం జేదోడు వాదోడుగా
నిలువఁగాఁ దన సోదరద్వయము నిర్నిద్రంబుగా నెల్ల వెం
టల జ్యేష్ఠుండగు దాసిరెడ్డి కడు శ్రేష్ఠత్వంబు దీపింప సా
ధులలాముండుగ, నేలుచుండెనుభువిన్ స్తోత్రింపఁగావేలుపుల్.

శ్రీ రామిరెడ్డియును రం
గారెడ్డియుఁ గల్పవహ్ని కల్పులయి మహా
వీరారివంశముల యూ

ర్పేరులు లేకుండఁ జేసిరి మగంటిమినిన్. ౧౩

మగంటిమినిఁ జూపఁజాలక
పగతెల్లరు నొక్క కుట్రబన్నిరి వీరిం

దెగటార్పఁ; బన్ని యట్టులు

పగతురు నెయ్యురుగనై ప్రిన ర్తిలిరి తగన్. ౧౪

కడు నెయ్యంబున రామిరెడ్డివిభు రంగారెడ్డినిం జెల్మివొ

ప్పడ నాహ్వనమొనర్చి గౌరవముతో వర్తించి కావించి యె
క్కుడు విందున్ నిదురింపవారలు నిసిన్ ఘోరాతిఘోరంబుగాఁ

బుడుకొన్నట్టి గృహాని కగ్గిడి మృతింపం జేసిరా భ్రాతలన్. ౧౫

కలిగి రలదాసిరెడ్డికిఁ
జెలువుగఁ బెదరంగరెడ్డి చినరంగారె
డ్డులు గోవిందయరెడ్డియు
బలయుతులగు సుతులు ముగురు భాగ్యము కతనన్. ౧౮

గోవిందరెడ్డి బాగమ
దేవినిఁ బెండ్లాడె భాగ్యదేవిని మున్నా
గోవిందుఁడాడినట్టులు
పావనులగు వారిఁదలఁపఁ బాయు నఘంబుల్. ౧౯

గోవిందరెడ్డి బాగమ
దేవివలన లక్ష్మీరెడ్డి ధీవరుని యశ
శ్రీవరుఁ బెదవేంకట ధర
ణీవరుఁ జినవేంకటావనీపతిఁగాంచెన్. ౨౦

ఆలక్ష్మీ రెడ్డి దలఁచుదు
రాలక్ష్మీ వరుని బింబమని, చల్లని త
త్పాలన సమస్త మంగళ
జాలంబునఁ దేలుఁ దత్ప్రజాతతి బళిరా ! ౨౧

అలరెడ్డివంశముక్తా
ఫల మారాజ్ఞి యేకపత్నీవ్రతుఁ డ
స్థితచరితుఁ డుదారుఁడు
గలరే? సరివార లాత్రికాలజ్ఞునకున్. ౨౨

నాగమ యుత్తమగుణ క
ల్పాగమ, దానాంబువులకు నాతోలకరిదా
మేగమ; లక్ష్మీరెడ్డికి
భాగస్వామినిగనయ్యె వలపులపంపై. ౨౩

పెదవేంకట రెడ్డిందుం

దుదారుఁ ఘజ్జ్వలయశస్కుఁ డూర్జస్వలుఁ డు
న్మదపరతృణాగ్నియై యొ

ప్పిదముగఁదగెఁ బార్లపల్లె వీటికిఁ బతియై.

౧౪

అందంబునఁ జందంబున

మంది కుదాహరణ మగుచు మహి సీతాదే

విం దలఁపించుచు నరసమ

యందెను నత్కిర్తి యతని కర్థాంగిగనై

౧౬

తలఁచుచు నన్నలయానతి

నలసుగ్రీవాజ్ఞగా నిరంతరమును, స

త్కళలన్ విశారదుండయి

వెలింగె మహితుండు చిన్న వేంకటపతియున్.

౧౬

అసదృశ పాతివ్రత్యము,

విస్మయర శీలంబు, శాంతవృత్తియుఁ, గురు లం

దసమానభక్తియుం దగి

బసవాంబిక యొప్పె నతని భార్యా మణియై.

౧౭

అల పెదవేంకటరెడ్డికిఁ

గలిగిరి దశరథుని కట్లు ఘనులు కుమారుల్

నలువురు ప్రజ్ఞావంతులు

బలవంతులు ధైర్య శౌర్య వై భవవంతుల్.

౧౮

గుణసమూహంబున గోవిందుఁ దలఁపించుఁ

బెద్దవాడైన గోవిందరెడ్డి

యల ధర్మదేవత యవతార మనఁగ వె

లింగెను బెదరామలింగరెడ్డి

సకల విద్యలలోనఁ జతురాస్యఁ డనుచుఁ జె
లంగె నడిపిరామలింగరెడ్డి

క్షాత్రతేజోనివాస క్షేత్రమై భాసి
తెను దద్ద చినరామలింగరెడ్డి

పెద్ద వేంకటరెడ్డి పృథ్వీధవునకు
ముద్దు బిడ్డలు నల్వరు పుట్టినారు
దిక్చతుష్టయముం గెల్చు దిట్టతనము
మూర్తిని వహించి యుండిన పాలుపుదోష.

౨౯

తనజన్మము తరించెనని యెంచు యాచకుం
డరుదేర నాత్మగృహంబునకును
దనపుణ్యసంపదల్ కనె ఫలంబని యెంచు
జను లాత్మసాహాయ్యమునకు రాగఁ
దనకబ్బె బెద్ద నిధానంబని తలంచు
సూరివ రేణ్యులఁ జూచు మాత్ర
తినతపంబు ఫలించె ననుచు భావించును
గానంబడంగ సత్కవి వరుండు

తన్నుఁ గోసియైనఁదత్పరత్వంబునఁ
బరులఁ గొలుచు నట్టి భక్తి గరిమ
రాజిలంగఁ బెద్ద రామలింగారెడ్డి
ధన్యమైన జీవితము వహించె.

30

సారాచారుఁ డుదారుఁ డుజ్జ్వల యశస్సాంధుఁడై శ్రీరామలిం
గారెడ్డిండుఁ డొనర్చినట్టి వడుగుల్ కల్పించు పెండ్లిండ్లునుం
బ్రాఠంభించిన ధర్మసత్రము లగణ్యంబుల్ సుఁడీ! యియ్యలం
బేరుం గాంచెను దానకర్ణుఁ డని యాపృథ్వీశుఁ డెంతేనియున్.

పెదరామలింగ భూపతి

ముదమున నారాయణుండు భూశ్రీలవలెం

బొదలెడు వేంకమ నరసమ

లఁదగంబెండ్లాడె దివ్యలలితాకృతులన్.

39

అలవేంకమ గర్భాభికిఁ

గలానిధియుఁబోలె సుతుఁడు గలిగెను; గనువిం

దులు గొలిపెఁ జుట్టపక్కం

బులకుం దలిదండ్రిలకు నమోఘగుణుండై.

33

రామిరెడ్యాఖ్యుండైన పుత్త్రకుఁ డితండు

సద్గుణంబుల శ్రీరామ చంద్రుఁ బోలె

నట్టి సుతుఁగన్న తలిదండ్రి లెట్టి ధన్య

తములొ యంచును సర్వ బాంధవులు పొగడ.

38

అబ్జ బంధుండు మిట్ట మధ్యాహ్నమందు

గుఁకినట్టులు, నేలలోఁ గుఁగినట్లు,

కొండ ప్రళయంబు రాకయుఁ, గూలిపోయె

నిరువ దేండ్లకె రామిరెడ్డిందుఁ డకట.

37

నరసాంబా గర్భంబున

హరి దేవకి గర్భమందున ట్లుదయించెన్

సరసుండు లక్ష్మీరెడ్డి

శ్వరుండు ప్రాగ్జన్మ పుణ్య పరిపాకమునన్.

36

తనదు చక్కందనంబును గాంచి స్వైరిణి

బృందంబు గుఁక్కిళ్ళు మ్రింగుచుండఁ

దనదు బాహుబలంబును గాంచి శాత్రువ

భటబృంద మాదలల్ వాంచియుండఁ

దనదు వదాన్యత్వమును లెస్స పరికించి

వేలుపువృక్షంబు వెల్లబోవఁ

దనదు సాంఠిత్వంబుఁ గని యర్థులగు బుధుల్

పుంసరస్వతియంచుఁ బొగడుచుండఁ

బుట్టి నిల్లయి సుగుణ సమూహమునకుఁ

బట్టుగొమ్మయి సత్కవివర్గమునకు

మేలుబంతయి రెడ్డి రాజ్జాలమునకు

లక్ష్మీ రెడ్డిశ్వరుండు సెలంగు చుండె.

32

భుజియింపఁగాఁ బోఁడు పురినున్న బీదసా

దులు భుజించిన వార్తఁ దెలిసికొనక

గ్రహియింపఁగాఁ బోఁడు కరము రైతులనుండి

ప్రీతిఁ దత్స్థితి విచారింపఁ బోక

యడుగఁగాఁ బోవఁడయ్యధమర్ణుల నొకప్పు

డిచ్చిననె పునర్గ్రహించుఁగాని

కడపఁగాఁ బోఁడొక్క ఊణమేని రిత్తగాఁ

బెఱల కేమేలొ కావించుఁ గాని

పండుగదినాలలో బీదవాండ్రు బిలిచి

విందుల నొసంగుదయఁ; బంచివెట్టుచుండు

నూత్నవస్త్రంబు; లాపరిణాత గుణుండు

లక్ష్మీ రెడ్డిండు నెవరు పోలంగలారు?

33

తల్లులు లేని వారలకుఁ దల్లియుఁ దానయిప్రోవు నేయుచున్,

బిల్లులేని వారలకుఁ బిల్లుండు దానయి ముద్దుగూర్చుచున్,

గాళ్లయి కుంటివారలకుఁ, గళ్లయి గుడ్డులకున్, సతంబు వ

ర్తిలెను లక్ష్మీ రెడ్డియు మదీయుఁ డటంచుఁ దలంపనెల్లరున్. 34

ఆమహాసీయుఁడు వేంకమ

భామారత్నంబు చెట్టవట్టెను దొలి శ్రీ

రాముఁడు సీతాదేవిని

సామోదము పెండ్లియాడుచందము దోచెన్.

౪౦

ప్రతిబింబ మాచంద్రమతికి; సావిత్రికి

నద్యుతంబైన మూర్త్యంతరంబు;

దమయంతి కవనిఁ బ్రత్యాదేశభూతంబు;

నపరావతార మాయవని సుతకు;

నూత్నరూపంబు మండోదరీ సాధ్వీకి;

నల్ల ఛాయాదేవి కవతరంబు;

వనసూయకక్కయ; నావసిష్ఠమునీంద్రు

తోయ్యలికినిఁ జిన్నతోడఁబుట్టు;

వనుచు వేంకమాంబ నభినుతించు జనంబు

వేయినోళ్లతోడఁ బెద్దతడవు

నామె వేరు దలఁపఁ బ్రాహ్లాంబులంబోయుఁ

బాపరాశి నిక్కువంబు సుండు.

౪౧

తలలో నాలుకయై సదా కొలుచు చుద్యద్భక్తిమై నత్తమా

మల, ముంగొంగుఁ బసిండియై శితులకుఁ, మందారమైయాచకా

వళికిం, బున్నెము పంటయై పుడమికిఁవ ర్తిలెబో! సుందరీ

తిలకంబై మను వేంకమాంబసరి ధాత్రిఁ లేరుముమ్మాటికిఁ.

వరలక్ష్మీరెడ్డి వెంకమ

పురంధులకు ముద్దుపట్టి పుట్టెఁ గులధురం

ధరుఁడు, వరుఁడు వేంకట రా

మిరెడ్డి సద్గర్మమునకు మేర యితఁడనన్.

౪౩

ఏవ్వాని ముఖపద్మ మిందిరాదేవికి
 భాసురంబైన సింహాసనంబు;
 ఏవ్వాని జిహ్వగ్ర మిలయందు భారతీ
 రమణీమణికి నాట్యరంగభూమి;
 ఏవ్వాని గాత్రంబు పువ్విలుకాడు ము
 న్నవతారమెత్తిన యట్టి స్థలము;
 ఏవ్వాని హృదయం బనేక కృపార్షురుల్
 ప్రభవించు శీతల పర్వతంబు;

పృథివి నెవ్వండు పేదల పెన్నిధాన;
 మెవడు చుట్టాల సురభి; మహిష్ముఁ డెవడు;
 అతని వేంకటరామిరెడ్డగ్రగణ్యుఁ
 దరమె వర్ణింప నలుమోము దొరకునైన.

౪౪

వదలి సురలోకమును వేల్పు మొదవువచ్చె;
 వెడలి నందన మరుదెంచె బుడుకుమాఁకు;
 తలఁపుమానిక మతని సాధంబుఁ జొచ్చె;
 గోశమును వీడి యా తేనిఁ గొలువొనర్ప.

౪౫

వలువల్ దాల్చుచుదక్షిణల్ వడయుచు భక్ష్యప్రపూర్ణాన్నమా
 గళమాప్యాయిత నారగించి వికలాంగశ్రేణి నిత్యంబు ద్రే
 పులనుం ద్రేన్చుచు నాశిషంబుల నిడుం బుంఖానుపుంఖంబుగాఁ
 గలుగఁ వేంకటరామిరెడ్డి కిల సత్కల్యాణ పారంపరుల్. ౪౬
 తనకు నూటపదారు లిచ్చి తగ సత్కారంబు గావించె నం
 చును, దుస్సేలువ లిచ్చి తన్ననిపెనంచు, నాదు కావ్యంబు గై
 కొని స్వరాభిషవం బొనర్చె ననుచు గొండంత హరించు చా
 కని వేనోశస్తుతించుచుండుఁ గవి బృందం బన్యరాడ్డోష్ఠులఁ.

చదువుల సరస్వతియు, బ
 లిదమగు గొనములకుఁ గూడలి, యశోలతకుం
 గుదు, రక్షోధనుఁ డట్టిం
 డుదయింపఁడు ప్రాయీకముగ నుర్విని నెందున్. ౪౮

వయసునఁ బిన్నయయ్యును బ్రవర్తనఁ బెద్దలలోనఁ బెద్దయె
 స్మయమొదవించుచున్ దశ దిశా రమణీ స్తనచందనాయితం
 బయి వెలుగంగ సద్యశ, ముదాహరణం బయి రాజపంక్తికిన్
 అయపరుడై పొనర్చె గడు హ్లాదము వేంకటరామిరెడ్డియున్.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయ
 ఝాకాంతుని, భోజరాజుఁ, గరగించి యిటుల్
 శ్రీకర వేంకటరామ
 ఝాకాంతునిఁ జేసినాఁడు బ్రహ్మ తలంపన్. ౪౯

కవికోకిలములచేఁ గావ్యగానంబులు
 సాఁగింపఁజేయు వసంతుఁ డితఁడు;
 బీదసాదులఁ గృపన్ వీక్షించి దానంపు
 వెన్నెలల్కాయు జాబిల్లి యితఁడు;
 తన చూపు తూపుల ననబోండ్ల యుల్లంబు
 విభ్రమం పఱచు పుష్పిల్లుఁ డితఁడు;
 సకల విద్యలయందుఁ జాతురిం జూపు ను
 ద్దండుండు చతురాననుం డితండు;

పార్లపల్లెకు మాత్రతాఁ బ్రభుఁడుగాని
 సర్వభూపాల నార్హ తాశాలి యతఁడు;
 రెడ్డిరాజుల మేల్బుఁతి; దొడ్డప్రభువు
 రమ్యగుణశాలి వేంకటరామిరెడ్డి. ౫౦

మహి వెలుగు ద్వికరుఁ డాతఁడు
 సహస్ర కరుఁడగును దానసమయములందున్
 బహుధా ద్వినేత్రుఁ డయ్యును
 సహస్ర నేత్రుఁడగు నర్థిసంతతిఁ గాంచెన్.

౫౨

జనరత్న మతనిఁ బార్వతి
 వనితా రత్నంబు చెట్టవట్టెను రత్నం
 బును గూడును రత్నంబను
 జనవాక్యము రిత్తవోక సార్థతఁ గాంచెన్.

౫౩

సత మాతారకమంత్ర రాజపఠనాసంగంబునన్ సమ్మదాం
 చితుఁడై రాముఁ డనుగ్రహించిన వరస్వీకారముంబొంది పా
 ర్వతి శ్రీ వేంకట రామిరెడ్డి విభు శ్రీరామావతారంబునుం
 బతిగాఁగాంచి భజించుచుండె నరజన్మంబంది యీ తీరునన్.

కనక మేఖలయై రత్నకంకణమయి
 పుష్పమాలికయై శిరోభూషణమయి
 చారుతరమైన ముకురమై సౌరుమీరుఁ
 బార్వతీదేవి తనదైన ప్రాణపతికి.

౫౪

కలిగి రా దంపతులకు నఖండమైన
 పున్నెములఁజేసి 'వేంకమ' యన్న తనయ
 శ్రీలుఁడగు 'పురుషోత్తమరెడ్డి' యన్న
 పుత్త్రరత్నంబు రత్నంపు మొలకలట్లు.

౫౬

నిచ్చల్ తామరతంపరై వెలయఁగానీయులు, దైవంబు నీ
 కిచ్చం బట్టినదెల్ల బంగరముగా నేకోత్తర శ్రీలికన్,
 మొచ్చన్ లోకము నీ యదృష్టమునకున్ వేయేండ్లు ముత్తైదువై
 పచ్చంగా మనుమమ్మ పున్నియపుఁగుప్పా! బిడ్డ! వేంకాంబికా!

వరవడి వ్రాయుమా! వరుస నీతాతతం

దులయు నవ్వారి పూర్వులయు క్షేరి
బరియింపుమా! దేశభక్తులె తగుగాంధి

తిలకాది పూజ్యుల దివ్యకథలు
అనుకరింపంగఁ బ్రయత్నింపుమా! పూరు

భరతేశ ముఖ్యుల ప్రాభవంబు
త్రవ్వించు మాంధ్ర సరస్వతీ దేవి ప్రా

సాద నిర్మితికేఁ బునాదు లిపుడె.

కవి జనంబుల కల్ప వృక్షంబటంచు

నర్థి బృందంబునకు వేల్పు టావటంచుఁ

బేర్పతిష్ఠలు గడియించి వెలయుమయ్య!

ప్రియగుణా! పురుషోత్తమ రెడ్డివర్య!

౫౮

ముంగిటి ముత్తియంబయి ప్రమోదమొసంగఁగ శంకరుండు, ముం
గొంగుఁ బసిండియై తనదుకోర్కులు దీర్చుచు వేంకటేశుఁ డుం
డంగఁగొమాళ్లుఁ గూతులు, దిటంబుగ మన్మలు, మన్మరాంధ్రు సె
ల్లంగ సతంబు నుండుము సుఖంబుగ వేంకటరామ భూవరా!

వాసవదత్త

౧

శ్రీమద్గుణ ప్రతానా!

క్షౌమండల మండనాయమానా! త్రిజగ

తేమవిధానా! వేంకట

రామా రెడ్డిన! ఖరపరతమ స్తపనా!

అవధరింపుము ప్రద్యోతుఁ డాత్మజాత
కొఱకు హరియించి వత్సభూవరునిఁ దేరఁ

దన్మహీంద్రుండు వాసవదత్త నాఁచి

దాబలాయనమైన కథాక్రమంబు.

ఇలఁగలనానాదేశం

బులఁదగుమణిపూస చందమున “వత్సము;”త

త్తిలకాయమానమయి భా

సిలుఁగౌశాంబీపురంబు శ్రీనిలయంబై.

ఉదయనుఁ డన్మహీశుఁడు మహోదయుఁడాపురమేలు; విద్దెలం

జదురుఁడు; సద్గుణాకరుఁడు; సర్వకళాపరిపూర్ణుఁ; డందునుం

గుదు రతఁడౌట గానకళకుం దనవీణియమీటి వేటలన్

మదగజపంక్తిబట్టు; నసమానుఁడు తజనపాలుఁడీక్రియన్.

పలుకుల వెలంది వీణెకుఁగలిగినట్టి

ముద్దుబిడ్డయు, నారదమునివ రేణ్యు

మహతి సవతాలు, ననుచు ధీమంతులండు

ఘోషవతిపేరియాతని కొమరువీణె.

పరికించి పెద్దతనమును
బరమంతులకన్నవిదె, బ్రాయమునను, ద
ధరణీనాథుడు యశాగం
ధరాయణు నొనర్చె స్వప్రధానామాత్యున్.

౬

పరు లావులింపఁబ్రేవులు
పరిగణియింపంగఁ జాలువాడు, రణకళా
ధరుడేలు ఘనుడు యశాగం
ధరాయణుడు వత్సరాజునకు సచివుండె.

౭

పెట్టనికోటై పుడమికి,
గట్టని కవచంబునయ్యు గాత్రమునకు, వే
పెట్టయి, తేనికిఁగుడిబుజ
మట్టులునై, రాజ్యతంత్రమాతఁడునడపున్.

౮

చాణక్యుడు గీణక్యుడు
రాణింతురె వానియెదుటఁ? బ్రజ్ఞానిధి గీ
ర్వాణాచార్యుడుఁ దత్పద
రేణువునకుఁ జాలఁడన ధరిత్రినికేలా?

౯

చిలుమెక్కెంగడుఁగ త్తిమొత్తము; భటస్త్రిబృందమాత్మీయ నా
ధులయాయలకతాపముం గొనక కంతుకీడలందేతె ని
చ్చులు; వత్సేశుడుగుండచేయిడి సుఖస్వాపంబునన్మునె; నా
దలలన్వ్రాల్పఁగ మంత్రిబుద్ధిబలిమిం దచ్చాత్రవాసీకముల్. ౧౦

ఒడలిఁగోసియైన నొడయని సేవింపఁ
జాలునట్టి పెద్ద స్వామిభక్తి,
బుద్ధి కౌశలంబు, శుద్ధ స్వభావంబు,
వానికన్న ముందె ప్రభవ మొందె.

౧౧

పరిణాత గుణుఁడు యశాగం

ధరాయణ భుజాగ్రతలమునను నిల్పి ధరా

భరమును వత్సేషుఁడు దగె

నిరతం బేకాంతసౌఖ్య నిర్మగ్నుండై.

౧౨

ఒకసారి పీయాప మోఁడిలింపంగఁ జేయు

గానంబుఁ గావించు వీణెముట్టి

ఒకతేపఁ గనువిందులకు విందు లొదవించుఁ

జిత్తర్వులకుఁ బోసి జీవకళలు

ఒకవేళ నొజ్జల కొజ్జయె వర్తిలు

ద్యూత ప్రసంగ వైదుష్య మందు.

ఒకమారు మదపుటేనికల గొఱ్ఱెల నట్లు

వెంటఁ ద్రిప్పుచు నుండు వేట లందు

ఒక్కపర్కెనృత్యకళయందు, నొక్కతడవ

సరససల్లాపములయందుఁ జదురు సూపు;

మోపి యశాగంధరాయణ మూపురమున

రాజ్యభారంబు నావత్సరాజవరుఁడు.

౧౩

అల వత్సదేశము పయిం

దొలుతనె కనువేసియున్న దుష్టుల కారా

ట్టిలకుని సచివాయత్తత

సలుపుచు సంతోషమెదకు సందగపఱచెన్.

౧౪

పరరాజుల పాచిక వ

త్సరాజుపైఁ బాటదయ్యెఁ; దత్ప్రితికారా

చరణపరాయణయాగం

ధరాయణుఁడు జాగరూకతను వర్తిలన్.

౧౫

భ్రమరము పూలనుండి మకరంద రసంబును సంగ్రహించు చందమునఁ గరంబుఁ గైకొనుచుఁ దత్పచివుండు ప్రజాళినుండి, స్వరము గురిపించుచుం బుడమి నాల్గు సెఱుంగులయందు, సర్వ సౌఖ్యములకుఁ గల్పవృక్షమయి క్రాలుచునుండెను వత్సమండలిన్.

విని యుంటిమి ముక్కంటిని;

వినితిమి వేకంటిఁ గూర్చి; వినమైతిమి ధా

త్రినిఁ బదివేకన్నుల వా

నినిఁ గుఱిఁచి యటంచు నాతనిం బ్రజవోగడున్.

౧౭

౨

శ్రీహరి పదాంబురుహచంచరీక! అమర
యువతిజేగీయ్యమాన మహోచ్చ కీర్తి!
రమ్యగుణధామ! వేంకట రామిరెడ్డి!
అవధరింపు మనంతరం బైన కథను.

౧౮

ఆతని యొద్దికి నొకనాఁ
డేతెంచి యొకండు దూత యిట్లు తెలిపెఁ బ్ర
ద్యోతుండు కల్పించిన మా
యాతంత్రం బాదినుండి యంతము దాడన్.

౧౯

స్వామీ! దేవరవారి యానతిని సంచారంబుఁ గావించుచున్
భూమీమండల మెల్ల నుజ్జయినిఁ గన్గో నేఁగి కొన్నాళ్లటన్
నేమున్నారము వైశ్యవేషమున వాణిజ్యంబుఁ గావించుచున్
ఆమూలాగ్రముగా వచింతు మటమాయాలించునయ్యైకతల్.

చండ ప్రచండ వృత్తియుఁ
 జండమహాసేన బిరుదశాలియుఁ బ్రద్యో
 తుండను మహీమహేంద్రుఁడు
 గండరగండంబు దన్నగరిఁ బాలించున్.

౨౧

శాలంకాయన ముఖ్యమంతులు సవిస్రంభంబు సేవింప, ద
 ర్పాలంకారులు సింహవిక్రములు యోధాగ్రేసరుల్ కొల్వఁగా
 మశాశిస్థాపిత మాల్యముంబలెఁ బరుల్ మన్నింపఁ దచ్చాసనం
 బేలుం బెంపు వహించి యుజ్జయిని భూమిశుండు దుర్దాంతుఁడై
 పరులకు నాతఁడు హృదయ

జ్వరమయి తమ ప్రక్కలోని బల్లెంబయి ని
 ష్ఠురసింహస్వప్నంబయి
 మరణంబును బ్రదుకు గాని మాదిరిని నుంచెన్.

౨౩

తలతో నొనర్తు భూమి
 శులు నాతఁడు కాలితోడఁ జూపిన దానిన్
 బలు కత లిఁకేల? వానినిఁ
 దలంతు ప్రత్యక్షుఁడైన దండధరునిఁగాన్.

౨౪

తన కనుసన్నల మెలఁగని
 తనుఁ జీటికిఁ గొనని సత్ప్రతాపతపనుఁ డా
 మన యేలిన వారిపయిన్
 మనంబు వక్రించుండు క్షమాకాంతునికిన్.

౨౫

మొలకెత్తి తేని డెందపుఁ
 బొలమున దివసక్రమమునఁ బొందుచు నెదుగున్
 బలపడియు వేలు దన్నియు
 బలుమానయి మచ్చరంబు పంగలు వేసెన్.

౨౬

ఎదిరించి యేపుఁ జూపఁగఁ

బదనది లేకుని కతండు పండ్లు గొఱుకుచున్

గుదులుఁ గడుఁ; బేదకోపము

పెదవులకుం జేట టన్న విధ మిదియె కదా!

౨౭

ఇలఁ గుంపటిలోఁ దామర

మొలచిన చందమున నందమున కద్దంబై

లలి వాసవద త్తాఖ్యను

గలిగెం ద త్పతికిఁ గన్యక యొక ర్తు దగన్.

౨౮

ఆ యా యీడునకుం దగు.

నా యా ముద్దు మురిపెంబు లగపఱచుచుఁ, గం

దోయికి విందొసఁగుచు నెల

ప్రాయం బారాచకన్నె వడసెఁ గ్రమముగన్.

౨౯

ఆయమ కన్నుఁగల్వలకు హ్లాదము గూర్చుశశాంకుఁ డెవ్వఁడో?

ఆయమ మోముదమ్మికి మహాద్యుతిఁగూరుచు భానుఁ డెవ్వఁడో?

ఆయమ మేనితోఁటఁబ్రియ మాఱఁజిగుర్పు వసంతుఁ డెవ్వఁడో?

ఆయమ వేనిభాగ్యముల యాకరమో? యనుకొండు త్తజ్జనుల్.

అహమహమిక రాకొమరులు

గ్రహింప నాకన్నె కేలు, ప్రార్థించిన న

మ్మహినాధుం డీకుండెను

స్పృహణీయము లైన గుణము లెవ్వియు లేమిన్.

౩౦

తనబిడ్డ వరియింపఁగాఁ దలఁచి దూతం బంపమింజేసియుం

దనయాజ్ఞ శిరసావహించి తనుఁ బెద్దంజేయమిం జూచి, యే

లిన వారలోవరణీయ రమ్యగుణపాళింబొల్చినందానె క

న్యను బ్రద్యోతుఁడొసంగఁడయ్యె; మదినన్యావజ్ఞ తేండ్లోరురే?

అనురూపుఁ, డనుప్రాయుం;
 డనుగుణుఁ డగు వరుని కొఱకు నన్వేషణముం
 బొనరించెను ధరణీపతి;
 కనంబడఁ డమూదృశుండు గలికంబునకున్. 3౪

చదువు గలట్టిచోట 'నహి' చక్కదనం; బదియున్నచోట నా
 చదువు హుళక్కి; యున్ననివి ట్రాతముశూన్య; మివెల్లగల్గినన్
 గుదురదు గోత్రభేద; మది గూడిన నొక్కెడఁ జాలకుండునీ;
 డది సరిపడ్డ నడ్డుపడు నన్య; మెటుల్ వరశుద్ధి యేర్పడున్?
 తనయేకపుత్రికార్థం

బనుకూలుండై న వరునికయి కావించెన్
 ఘనుఁడు భగీరథయత్నం
 బును బ్రద్యోతుండు నెల్ల మూలల యందున్. 3౫

జ్యోతిషికులఁ బ్రశ్నించెను
 భూతల నాయకుఁడు; వత్స భూవరుఁడే నీ
 కూతురిఁ బెండ్లాడు నటం
 చాతనితో ననిరి యప్రియంబయి యున్నన్. 3౬

వరణీయగుణంబులు గల
 తరుణుఁడు మనతేనికన్నఁ దక్కన్యం డి
 దర లేడను సిద్ధాంతమె
 సీరపడెఁ దుది కామహీంద్రు చిత్తమునందున్. 3౭

వేనిపై మచ్చుటం బెద వేళ్లువారె;
 వేనివేర్విన్న నిలువెల్ల మేను మండు;
 నతఁడు దేవుండె యగుఁగాక; యతని నెట్లు
 తనకు జామాతగాఁ జేయఁదలఁచు జనుఁడు? 3౮

తన్నుఁ దృణప్రాయునిఁగా
నెన్నెడు నాతనికిఁ గన్నె నిచ్చు నతని ముం
దున్నది ముసుళ్లపండుగ;

బన్నంబులు వాని నిత్యఁపంటలుగావే?

అయిన, మాత్స్యర్యమునువీడి యతఁడు వత్స
జనవరుఁడు వేడ మునుముం దొసంగఁ దలఁచె

నాఁడబిడ్డలఁ గన్నవా రైదుబిరుదు

లకట! తెగఁగోసికోవలె నండుగిగాదె?

క్రమముగ మాత్స్యర్య స్థా
నమునం బ్రద్యోతునికి ఘనంబుగ నభిమా
నమువుట్టె; సతము మనవ

త్సమహీంద్రుని దూతకొఱకు దారులుసూచున్.

తానయి ముందుముందుగను దత్పతి వాసవదత్త నీయఁగాఁ
బూనఁడు; వత్సభూపతియుఁ బుచ్చఁడుదూతఁ బ్రతిగ్రహింపఁగా;
మానము దర్పముం గలుగు మానిసులౌటను దీసిపోరు సుం
తైనను వార లిర్వురు; నిజాగ్రహమున్ ద్యజియింప రాత్మలన్.

ఎరఁజూపి చేపబట్టెడి

కరణిని, మిథ్యాగజంబుఁ గన్నఱచి మహీ

వరుని గజాభేటపరుని

హరింప సచివోక్తిఁ దుదికి నాతఁడు దలఁచెన్.

ఆలోకించుచు యుక్తకాలమును రంధ్రాన్వేషణాయత్తుండై

శాలంకాయన మంత్రినాయకముఁ, బ్రాంచద్వీరగర్భంబు, ను
త్తాలానీలమునైన కృత్రిమకరిన్ స్థాపించె, నస్మద్ధరా

పాలుం డీదినమందు వేటకయిపోవంజూచి యక్కానలోన్.

మనయేలిన వారినిఁ ద

జనపతిగొంపోయి యిట్టి చందంబునఁ ద

త్తనయా కటాక్ష జాలం

బున కగ్గ మొనర్చు నురులఁ బులుఁగుం బోలెన్.

౪౫

తన దర్పంబునకున్ రవంతయుఁ గొఱంతం జూప, కాఱేఁడిటుల్

తన కన్యామణి పాదదాసునిఁగ వత్సక్ష్మాపతిం జేయు కో

ర్కి ననాయాసము దీర్చికోదలఁచె, నీ కృత్యంబు సిద్ధించినన్

వినుఁ డూరేఁగును దద్యశోరమణి దిగ్విధి ప్రతానంబునన్. ౪౬

రెండుపండు లొక్కవేట్రునవలె నాతఁ

డొందు రెండు మేళు లొక్కదాన;

మనదు తొంటియశము మటుమాయమైపోవు;

నపయశంబు దెసల నలముకొనును.

౪౭

అని యావద్వృత్తాంతము

వినిపింప నమాత్యవరుఁడు విని విశ్రాంతిం

గొన దూతనంపి తేనిని

వెనుకకు రప్పింప నొక్కవేగును బిలిచెన్.

౪౮

పిలిచి ప్రభునికి యథార్థము

దెలిపిన మృగయాభిలాష విడి రాఁ డనుచుం

దలఁచి “యొక ముఖ్యకార్యము

గల” దని కబురంప నతఁడు గడఁగుచు నుండెన్.

౪౯

శ్రీ మత్పారలపల్లీ

గామణి! రమణీకదంబకందర్ప! గుణ

స్తోమా! వేంకటరామా!

సామోదత నవధరింపు మటు పైని కథన్.

౫౦

హరిణవ్రాతము రోజుకొంచుబ్రబలాయాసంబునం దూలఁగాఁ

గరమున్ వెన్కకుఁజిక్కి, వాయుతతి శిక్షంగోరి వెంటాడఁగాఁ

బరువెత్తించుచు వారువంబును నిజస్వాంతంబుకన్నన్ వడిన్

జరుడొక్కండరుదెంచివ్రాలెను నృపాస్థానంబుద్వారంబునన్.

తనువుం దొలంగి కవచమె

చనుదెంచినకరణి నదలి క్షాకాంతుని ర

క్షణ మొంటిగ నేతెంచిన

జనుఁగని నిర్ఘాంతపడుచు సచివుఁడు నిలిచెన్.

౫౧

ఎగరొప్పుకొనుచు నశ్వము

దిగి యాతఁడు మంత్రియెదుట దీనాననుఁడై

వగపునను బ్రయాసమునను

డెగి నోటను మాటరామి దిటమఱి నిలిచెన్.

౫౩

అరనిముసమట్లు నిలబడి,

చరుం డొగింగ్రేటుకొనుచు, సచివోత్తమునిం

బరికించి పూసగుచ్చిన

కరణిని వత్సేషువేటుకత, నెఱిఁగించెన్.

౫౪

వలినవారు వీడి యిచ శైలలులేని మహాసముద్రముం
 బోలిన పెద్దదండుగొని పోయి క్రమించి నదీ నదంబులం
 గాలువ లట్లు, నర్మద సకాశమునంగల వేణుకాననం
 బోలినఁ బొచ్చి సైన్యముల నొక్కట నిల్పిరి చెట్లచాయలన్
 కతిషయ పరివార పరీ

వృత్తుఁ డాతఁడు నాగవనము పేరిట నన్వ

ర్థతఁ గాంచిన వేఱడవికి

స్వతురంగముఁ ద్రోలికొనుచుఁ బఱచెం బిదపన్.

౫౬

ఆ యడవిం గ్రమ్మిటు వాఁ

డా యవనీ ధవుఁడు గాంచుఁ చటఁ గరిపదము

ద్రోయుతమగు మార్గంబును

రోయుచుఁ జనుచుండ నొకసరోవర మందున్.

౫౭

పెఱకుచుఁ దూండ్లు దమ్మి విరి పిండును నెల్లియలట్లు పట్టుచున్

గరముల నీరుకీల్చి గగనంబునకున్ విరజిమ్ముచున్ సరో

వరమును బాల సంద్రమును బర్వతరాశివలెం గలంచుచున్

గరినికురుంబ మాతనికీ గన్నడి పెంచెఁ గుతూహలం బెదన్.

ఈ గతినిఁ బెదకాలం

బాగజయాధంబు నీటియందాడి యొడ

ల్లొంగించు కొనుచుఁ దత్తట

భాగమునకు వచ్చుచుండెఁ బంకోత్థితమై.

౫౮

తన ఘోషవతీ వల్లకి

జనపతి శ్రుతిసేయఁ గడఁగఁ జరుఁ డొక్కండా

యన పాదమూలమునకుం

జనుదెంచి వచించె నెరగి పాష్టాంగముగన్.

౬౦

దేవా! యియ్యోడ కొక్కకొోసు దవులం దిగ్గంతులంబట్టి నూ
 నూవుంజేయ సమర్థమా మదపుటే నుం గేకనీలంబు త
 త్రావ్వు డ్వారిద మట్టు, లీయడవిమధ్యం బాదపచ్చాయఁ ద
 త్సానర్ణ్యంబున యత్నదృశ్యమయియాశ్చర్యావహంబై తగున్.
 పుట్టి బుద్ధి యెఱుఁగు తొట్టి యెన్నింటినో
 కాంచినాఁడ మ త్తగజము లవని
 నీదృశంబుఁగాన నేకనీలంబయి
 కొండఁ బోని యేన్గుగున్న నొండు.

౩౨

అనుచు నివేదింపఁగ నా
 తని నాత్మీయునిఁగ బ్రమసి ధరణీపతి వా
 నిని సత్కరించి పెద్దయు
 ధనసందోహంబుచే నతని కిట్లనియెన్.

౩౩

“కఱచితి గజశాస్త్రంబున
 “ధరఁగాటుకకొండఁబోని స్తంబేరమ మొ
 క్కరుఁ డుండు” ననుచు, దానినిఁ
 బరికింపఁగ నైతి నింత వఱ కెయ్యోడలన్.”

౩౪

అని పరివారము వైపును
 గని మీ రిటు నుండుఁ డే నొకండన చని దా
 నిని వీణైకసహాయం
 డనై వశంపఱచికొని హుటాహుటిఁ దెత్తున్.

౩౫

అనియేఁగం ద్వారమాణ చిత్తుఁ డయి స్వీయాశ్వం బధిష్ఠింపఁగా
 మనసేనాపతి డాసి వ్రాలి పదపద్మద్వంద్వ మం దోప్రభూ!
 చన దేకాకివిగాఁ జరింప; నది యాశంక్యప్రదేశం; బటన్
 అనయంబుంజరియింతు శాత్రవులు రంధ్రాన్వేషణానకు లై

౩౬

మొదలంబోవల దా ప్రదేశమునకుం; బోఁగాఁదలంపేని నీ
 యెదవాలాయము; పెద్దదండుగొని స్వామీ! పోవనర్హంబు నీ
 కది కాకుండిన వెంబడిం గొలఁదిసైన్యంబేనిఁ గాంపొమ్మ; య
 య్యదియున్ నీకురుచింపకున్నఁ గొనిపోమ్మా యొక్క
 నన్నేనియున్. ౬౮

నడగోటకరణి నీవెం

బడి వచ్చెద నేను నీకు వజ్రాయుధమై

కడిమిమెయి విఱుతు నీపైఁ

బదు శాత్రువైలపంక్తి పక్షము లెల్లన్.

౬౯

ఆకారవీర్యుఁడట్టులు

వేకరముల విక్రమించు వీరుఁడవు పరా

నీకముపయి, కీ వైనను

నాకర్దముఁ దీర్చ మన వొనర్చితి నిట్టుల్.

౭౦

వ్యతిరేకంబుగ మీ యా

నతి కిట్లాడితి నటంచు నాపయిఁ గినుకన్

క్షీతినాధ! కొనకుమీ! స

న్మతి “న్నేహఃపాపశంకి” నాఁగను వినవే?

౭౧

ఆ విధి మనవి యొనర్చిన

నావత్సేంద్రుం డనుగ్రహము నూపకయే

యావార్హంబును మించుం

దీవియచందమునఁ బరుగు దీయించు నెడన్

౭౨

తనవెంటఁబొలు దళవా

యిని మధ్యేమార్గమందు వీక్షించి కటా!

తనపై నొట్టిడుకొని పతి

వెనుకలనికీఁ ద్రిప్పివైచి వెడలెను నాతోన్.

౭౩

ప్రతికూల ధైవునకు నే
 హితోపదేశములు సెవికి నెక్కును? గాఢుల్
 వెతలను వెతకుచుఁ బరుగిడ,
 మతియుతులును వెనుక కెట్లు మరలఁ గల రిలన్? 23

అసహాయ శూరుఁడగు మన
 వసుధాపతి తొంటిచరుఁడు పలికిన త్రోవన్
 బసిపట్టి పఱచు సింగపు
 పసతోఁ జనె నగ్గజంబు పసపట్టంగన్. 24

ఈఁగను దోమనుం జొఱఁగ నీయని దట్టపుఁ జెట్లపిండునన్
 సాఁగుచు స్వప్రతాప తపనద్యుతికాండపుఁ గాగడాలచే
 మూఁగిన కాఱుచీకటుల మొత్తముఁ బ్రక్కల కొత్తిగించుచున్
 ఏఁగెఁ గ్రమక్రమంబుగ మహీశ్వరుఁ డేనికయున్నకోనకున్.
 గిరితతి కట్టని గోడల
 కరణిం గన్నట్ట దారి గనరాని యటన్
 నరపతి పద్మశ్యామాముఁ
 జొరఁబడి చనుచున్న యట్టి సారిదిం దోఁచెన్. 25

ఒడ లెల్లం గనులన్ రచించుకొని యా యుర్వీక్షుఁ డిక్షింప న
 క్కడఁ బెంజీకటి మానిపిండునడుమన్ గార్హన్న కాయంబు గ
 న్పడియుం గన్నడ నట్టులుండ సరిగాఁగాంచంగ నయ్యెన్ నా
 ల్లడుగుల్ ముందుకుసాఁగిడ్డిగియుఁదురంగంబుంబ్రశాంతంబుగాన్.
 పరకాయించి కనుంగొని
 కరియేయని నిశ్చయించి కడు శ్రావ్యతఁ గి
 న్నెరమీటఁ దొడఁగె నాగ
 స్వరంబు నహితుండికుండు వాయింపు గతిన్. 26

గిరిగర్భము నుండి వలెం

గరి గర్భమునుండి పోటుకాండ్రిరు పఱతెం

చి రసంఖ్యాకు లపుడు చూ

పఱకుం గనువేగగుగొలుపు బలదర్పములన్.

౨౯

కండలు దేఱినట్టి భుజకాండము ముందుకు దూఱగా, నయః

పిండములన్ హసింపఁగల బెట్టిదమైన యొడళ్ళు త్రుళ్లగా,

దండితనంబు వాఁడిమియు దర్పము మేరలు మీఱ, నప్పు డా

గండరగండ లొక్కతృటి డ్మాపతి డాసిరి సింహగర్జలన్. ౫౦

తలవని తలవుగ మనపతి

వలనికి వీతెంచుచున్న వాఁడిమిగల ద

వ్యూలఁ గన మదిఁ దోచెను నా

కలకథ యడ్డంబు దిరిగె నని యవ్వేళన్.

౫౧

కన్నుల్ మూసి గజేంద్ర మంత్రజపముం గావించు చందంబునన్

మన్నీఁ డేమఱియుంటఁ దన్ను నిజవీణాగానముం జేసి, పెన్

సన్నాహంబున మీఁదికింబఱచు నా సైన్యంబు వీక్షింపఁ డా

సన్నం;బూడవె బేరసారము లిలన్ సంగీతపున్ మత్తుచేన్? ౫౨

ఒకపరి కన్నులు దెఱవఁగ

నెకిమీనికి నొక్క బారెఁ డెడమున నకటా

లుకలుక లాడుచు వీర

ప్రకాండు లగపడిరి. నిప్పు రాలెడు కనులన్.

౫౩

కనుమూసి తెఱచు లోపల

జనపతి వారువముపైకిఁ జంగున నెగిరెన్

గనియును వినియు నెఱుంగము

మనమా మెఱుఁగులకు నట్టి మాదిరి జవమున్.

౫౪

బిఱనుండి పెటికి చుటియను

గరకరిచూపులకుఁ దోడు గడు వాఁడితనం

బుఱుకంగ నొడలి నుండియుఁ

జఱచఱ పరసేన పైకి “జై” యనఁ బఱచెన్.

౫౫

తురగంబు బరసెన్యరాశిపయికిం దూఁకించుచున్ వీఁకమై,

ఘురఘాతంబుల మట్టగించుచును, నుగ్గున్నుగ్గుఁగావించుచున్,

శిరముల్ డుల్చుచు జొన్నకంకులవలెన్, సింగంబులం జించునా

శరభంబట్టులు విక్రమించె మనవత్సత్మావరుం డత్తటిన్. ౫౬

తొలి వజ్రాయుధముం ధరించి పురుహూ తుం డదుఁగిలంబట్టి తె

క్కలు ఛేదించిన ఘట్టముల్, గిరులసంఘంబున్ ఘరట్టాభమై

జలధిన్ దుర్మిన మందరాదికథలున్, సాక్షాత్తుఁగాఁ జూపె ను

జ్వలతేజోనిధి పెక్కురంగముల నా సంగ్రామ మధ్యంబునన్.

సురలను దక్షాధ్వరమునఁ

దఱిమిన యా వీరభదుఁ ధాటియుఁ గూఁగిరా

సురఘాతి క్రొంచదారణు

పరాక్రమము నతని యందుఁబగఱకుఁ దోఁచెన్

౫౭

ఒకపోటొక్క శతఘ్నిగ,

నొక వేటొక పిడుగుగాఁగ, నూర్జ్వలుఁడై

కికురించి యని నొనర్పఁగ

వకవకలు యథాయథలును బగఱైరి బళ్ళీ!

౫౮

సుడిగాలిరేప వార్షము

కడింది తనతోఁక విసరి, కారాకులయ

వ్వడువున నుక్కిరి బిక్కిరి

పడుచుం దాదాల కెగిరి పడిరి పగఱనిన్.

౬౦

తెమలిచికొని తోడేల్పయి
 గుమిగొని దండెత్తిపోవు గొఱియలవలె ధై
 ర్యముఁ దెచ్చుకొనుచు నర్పిసె
 న్యము ముందుకు సాగు; వెనుక కడుగిడుచుండున్. ౯౦
 సందీ కిట్టులు తద్దయుం బెరుగు తచ్చాండీర్య మార్పంగ న
 మ్మందేహారినిఁ గాఠ్మొగుళ్లవలెఁ గ్రమ్మంజొచ్చె సైన్యంబు తే
 నిందట్టంబుగ నల్వలంకులను; మన్నీఁ డాత్మకైకోక త
 త్సందోహంబును బూరికిం; బరులుమెచ్చుం జీల్చిచెండాడుచున్.
 కలగుండు పఱుచుచుండెను;
 బలఁగంబులు విచ్చిపాటి వచ్చుచునుండెన్
 దళవాయి యానదాటక;
 పలుతడవ లిదే విధంబు వర్తిలె నటన్. ౯౩
 పరులకు గుండె లదల్చెడు
 పరాక్రమము బౌహుబలముఁ బ్రభువుల కిట్టి
 వఱకున్నదనుచు నెఱుఁగను
 బరరాజులు కత్తిదింప భవదాజ్ఞమెయిన్. ౯౪
 మనదొర కప్పటికొడ లె
 లనునలఁగెం; దూసినట్లు లావంతయుఁ దీ
 సెను; దప్పిగూరె; హస్తం
 బున ఖడ్గముజారె; గీర్తియాలకుఁ బాఱెన్. ౯౫
 బలవత్తరమగు దైవము
 బలఁబు తఱగుటనుజేసి, బలమఱి మనరా
 ట్టిలకుఁడుఁ జిక్కెనుబరులకు;
 నలబోయల కెత్తువడ్డ హర్యక్షమునాన్ ౯౬

ఎకిమీనిదెబ్బకా యె

త్తికోలునకుఁ గంప మెత్తి దెసలకుఁ దమకా
లికి బుద్ధిసెప్పు వీర

పకాండు లాయయ్య లిపుడు వట్టిరి వానిన్.

౯౭

మనదేవరవారిని విడి

ననుబట్టిన మేలటంచు నాచి త్తమునం

జనియించెఁ గోర్కి; తాదృశ

ఘనపుణ్య మొనర్ప నైతిగద తొల్లింటన్.

౯౮

ననుమర్దించెనుహూనహూనముగ; మానాన్నన్ వధించెంగటా!

తునిమెన్ అక్కలు మాసహోదరునికిం; దూటాడె మా మేనబా

వను; గావించెనురెండ తుండెములుగాఁ బాదంబులన్ మాదు మి

త్రునికీతం; డని నల్దెసల్ బలిసి శత్రుల్ ముట్టి వత్సేశునిన్. ౯౯

భరతము పట్టించెద మని

యొఱగొడ్డెంబులను బ్రేలు చొడలినిఁ గత్తుల్

గురిపింప నెత్తియుండిన

తరుణంబున వచ్చి వారిదళవాయి యనెన్.

౧౦౦

“వలదు సాహస మొనరింపవలదు వలదు

ప్రల్లదంబులు పలుకంగ వలదు వలదు

ఒక్కనికీఁ జాలకయుఁ జూపి పిక్కబలము

శిరసు వంపక యివ్విధి మొఱుగఁ దగునె?”

౧౦౧

అని చీదరింపఁ దద్భట

జనంబు కత్తులను డించి స్వాంతము మోడ్పుం

గొనఁ గొలఁది చౌలకుం జని

మొనగానికి దారి నిడిరి భూవరు కడకున్.

౧౦౨

ఆతం డెవ్వఁడొ యాభిజాత్యమునఁ బెద్దెయుండుఁ గాకున్న నా
 రీతిఁ శాత్రువుఁడైన వత్సపతికీర్తి మెచ్చుచున్ దుష్కియా
 చేతన్కుంబగు నాత్మసైన్యము నిటుల్ చీవాటనుం బెట్టునే?
 ఏతాదృజ్మహితార్థవంబు గలవారేకొందఱో యుందిరిల్.

ఏలినవారి యదృష్టము

మేలైనది; దానికన్న మేలైనది పె

క్కేల మన యదృష్టము; తగు

వేళకు దళవాయి వచ్చివేయుట నటకున్.

౧౦౪

అన్నట్లు చెప్ప మఱచితి;

మున్నాగజవార్తఁ దెలిసిపోయిన చరుఁడుం

గొన్నిప్పులు బైఁ జెఱఁగెడు

కన్నులతో వారి నడుమఁ గానఁగ వచ్చెన్.

౧౦౫

ఆ మహితుం డంతట మన

స్వామికి వందన మొనర్చి సాంత్యనములతో

సీమములులేని శౌరవ

భూమిక నెక్కించె; నాకు ముదమయ్యె మదిన్.

౧౦౬

“కొనిపోండు జేసికి నీ

తని నందల మెక్కఁజేసి త్వరగా” నని య

మొనగాఁడు వచించిన దా

నను దత్ప్రద్యోతువంచనంబని తెలిసెన్.

౧౦౭

మన ప్రభువుల నప్పగతురు

గొనిపోవుచునుండ ‘నడ్డుగొందును; నేఁ జ

చ్చినఁ జత్తు’నని తలంచెయు

వెనుకాడితి వచ్చి తెలుప వృత్తం బెల్లన్.

౧౦౮

ఈ పాపపుకన్నులతో

క్షమాపతి గొంపోవుచుండ శత్రులు గంటిన్

ఆ పార్థివు నుప్పుం దిని

నీపగిదిని బలిసియున్న యాయొడ లేలా!

౧౦౯

మనప్రభువునుగొని వారటు

సనఁ జేతులుపిసిగికొనుచు సత్వరగతినై

మనసేనలు గలచోటికిఁ

జనుదెంచితిఁ బంపఁదలఁచి జనపతిఁ గొనితేన్.

౧౧౦

కాని రుమణ్ణాంతుఁడు మన

సేనాపతి “యిట్టిచేత చేతులు కాలం

గా నాకులుపట్టుట” యని

తా నిశ్చయపఱచె; నట్టి తఱి దాఁటుటచేన్.

౧౧౧

మన మెల్లర మింతకు మన

జనవరుఁడు సజీవుఁ డంచు సంతోషింపం

జను; మొలలోతగు దుఃఖం

బుననున్ మోఁకాలిలోతు మోద మనుగతిన్.

౧౧౨

మనస్సైన్యమునకుఁ దల దీ

సిన చందంబయ్యె; మనదు సేనాపతి మో

మును మీకుఁజూప వెఱచుచుఁ

జనుదెంచుచునుండె వెనుక సంకోచముతోన్.

౧౧౩

శ్రీ పార్వతీ మనోహర!
స్థాపితకీర్తి ప్రతాప ధామోద్దామా!
భూపతి! వేంకటరామా!

ఆ వైకథ నవధరింపు మయ్యా! ప్రీతిన్.

౧౧౪

యాగంధరాయణం డా

వేగీగతిఁ దెలిపియున్న వృత్తము విని యు

ద్యేగము డెందము గలఁపగ

వ్రేగున వంగంగ సిరసు పెంపటి నిలిచెన్.

౧౧౫

నిలిచి దిక్కుల శూన్యదృక్కులను బఱచు;

వేడినిట్టూర్పులను బుచ్చు; వాడిమోము

పోడివీడంగఁ జింతల మునిఁగియుండుఁ

బరహృతస్వీయపతికయా భార్యవోలె.

౧౧౬

కలగుండు వడుచు నివ్విధిఁ

గొలంది తడవిట్లు తలఁచుకొనె మది, “వేక

న్నుల మెలఁగుచున్నఁ బగతుఁడు

బలిమిని మాపైని సొడ్డు వైచెను గట్టా!

౧౧౭

నీరింద్రావపు పక్షు లేనియును ఊణిన్ వేని పేర్విన్నచో;

నే రాజేంద్రుని పాదపద్మములు “త్రాహిత్రాహి”యంచాడుచున్

రారాజుల్ బామిడీకముల్ వదలియర్చుల్ సేతురో! యాఘనుం

డేరీతిం బగవాని మ్రోలఁ గయిదోయింగట్టి నిల్వంబడున్?

విశ్వ మేలునకులుఁ డశ్వశిక్షకుఁడైన
పగిది నయ్యో మాదు ప్రభువు బదుకు
వ్యాధికుంఁగాని యశాషధం బున్నదే
విధికిఁ బృథివి నెల్ల వెదకిచూడ?

నెఱికిం గట్టి గిరీంద్రముఁ
జగచర పెకలించి లాఁగుచందంబున దు
ష్కరమగు కార్యముఁ బగతుఁడు
విరచించెను సుకరముగను విధి నేమందున్ ?

కనులం దెఱచియె నిద్దురఁ
గొనుచున్న నహర్దివంబు గూఢతరముగాఁ
జనుదెంచి పరుఁడు గేల్దో
యిని, గాజులు దొడిగిపోయె నివ్విధి నాకున్.

౧౨౧,

నలుగురిలో మునుపటివలెఁ
దలయెత్తుక తిరుగు విధము దప్పెను న్నా కీ
యిలఁ జెత్త నాళ్ళు వచ్చెను;
దొలంగిచనె మెత్తనాళ్ళు దూరంబునకున్.

౧౨౨

కొండల బెండులఁ జేసియు
బెండులఁ గొండలనుజేసి విధి దుర్వశమై
తాండవ మాడునుగద! యు

ద్దండుం డిందుండుఁ బడఁడె దానియిరుసునన్? ౧౨౩

పరకృతమైన యీపరిభవంబున కన్నను నన్నుఁ గాల్చు డె
ప్పరముగ నవ్విపోగలరు వారలు వీర లటన్న భావ మి
త్తఱిని; మగండు బిట్టడఁచు దానికిఁ గాకయుఁ దోడికోడ లే
డైట నగునంచు నేడ్చెడి సతిం దలపించుచునుండె మత్కథల్.

అనుకొన్నుండఁగ నిట్లు నెత్తుకణమొండై నంగనన్ రాని యా
తని మోముం దిలకించి చారుడనెనంతన్ “దేవరా! కొండ క్రుం
గిన చందంబున మీరె యిట్లయిన నీకీడుం దొలంగించి మే
లొనఁ గూర్పంగలలాఁతి మేటిమనకొండున్నె స్వరాష్ట్రంబుగన్?

క్షితిని నీతుల్యుఁ డగు కుశాగ్రీయ బుద్ధి
కాగడా లేసి వెదకినం గానరాఁడు
మొక్కవోవు తెఱుంగని బుద్ధినీది
పదను సెడివోనినీతి నీయది తలంప.

౧౨౬

వచ్చి వేతువు ముక్కునం జొచ్చి కంటఁ
గంటి పాపను దీసెడు దంటవీవు;

పొడుపుకత లట్లు నీ పన్నుగడల విప్ప
నాదిశేషుని కేనియు నలవిగాదు.

౧౨౭

బ్రహ్మవ్రాసిన వ్రా ల్చెఱుపంగఁ గలవు;
బ్రహ్మ వ్రాయని వ్రాలను వ్రాయఁగలవు;
తిమ్మి బ్రహ్మాని; బ్రహ్మానిఁ దిమ్మిఁ జేయు;
చదురుడవు నీవు; చింతింపఁ జన్నె? దేవ!

౧౨౮

జెడిసెను వ్యవహారం బి

ప్పుడు; మెల్లఁగ ముండఁబడ్డ పుట్టంబును బి
ట్టొడుపునఁ దప్పించిన గతి

నొడయనిఁ దప్పించి మేళు లొనగూర్పఁ గదే?

౧౨౯

ఇతికర్తవ్యత నీకుం

బ్రతిబోధము నేయఁదగ్గ వాడనె స్వామీ!

చతురోపాయజుండ; వు

చితజుడవు; ప్రాజుడవును జెప్పఁగనే లా?”

౧౩౦

అనుచుం బల్కుచునుండ నంతిపురి వత్సాధీశ్వరున్ స్వీయ పు
 తునిఁగొంపోయెను గూటయోగమునఁ బద్యోతుండటంచు గవా
 త్తనయో! పాపముమూఁడుకాళ్లముదియా రాణ్మాతయాలించివెం
 టనె నిర్ఘాతముచేత మొత్తబడుచందంబొంది మూర్ఛంగొనెన్.

భుగభుగమని పూరింటికి

నెగఁబ్రొకెడు నగ్నివోలె నీవృత్తం బా

నగరంబున కెగఁబ్రొకెను

బొగిలె; న్నొగిలెం బ్రజాసమూహంబు గడున్.

౧౩౨

తమనెచ్చెలి తమ చుట్టముఁ

దమ ధర్మప్రభువుఁ దమదు దైవము నని వ

త్సమహీందునికై యాప

ట్ను మెల్ల నట్టుడికి నట్లెడందన్నుడికెన్.

౧౩౩

ఏవలన నాలకించిన

నే వారల నోటవిన్న నేలికపయిఁ బల్

దీవనలును బగతునిపై

వేవేల్ శాపములు దక్కఁ బెఱిలేవు నుడుల్.

౧౩౪

తొలికాలంబున నిల్వలాసురుఁ డగస్త్యున్ మ్రొంగి జీర్ణించుకోఁ

గలవాడయ్యెనె? సైంహి కేఁఱుఁడునురాకాచంద్రునిన్ మ్రొంగి వె

ల్పలకుం గ్రక్కఁడె? గుఱ్ఱముందినిన యా శ్వానంబు చందాన నీ

పలుగా కెట్లఱిగించుకోఁగలఁడు? మావ త్నేశు నండ్రిల్లరున్.

తమ రాజేంద్రుఁడు స్వస్థగాత్రుఁడయి భద్రంబొందిప్రద్యోతుబం

ధముఁ దప్పించుకవచ్చి దర్శనమిడం దత్పొరు లాశించి దై

వముఁబ్రొర్ధిం; త్రభిషేకముల్ సలిపి గొ బృండ్లప్పనల్ సేత్రుపా

నముఁగావింతురుకట్టుచుంద్రుముడుపుల్; సాగింతు రారాధనల్

నగరస్థితి యిట్లుండఁగ

జగతీపతిజనని పంపె సందేశంబుం

దగ మూర్ఖదేటి సచివుం;

డగు నా యశాగంధరాయణార్యుని కిట్లుల్.

032

“నా పుత్తుఁడు నీ మిత్తుఁడు

పాపాత్ములచేతఁ బట్టు వడెనని వినియున్

ఈ పగిది మొండి కట్టెగ

నై ప్రాణము పోకయుంటి నన్నా! వింటే!

033

అనఘా! నా కీ ముదుసలి

తనమునఁ బైబడియె బెట్టిదం బిది ముది ము

ప్పున నంగిటి ములన నా

ర్చినఁ దీర్చినఁ నీవె! విశ్వసించితి నిన్నే!

034

గాలినిఁ ద్రాడువేనగల గండరగండఁడ; వీడినేలఁ బా

తాళముఁ జొచ్చి పోవఁగల దంటవు; పట్ట పగంటఁ దారకా

జాలము మొల్పఁ జేయుదువు; శైలములన్ భువిఁ గ్రుంగఁ జేయఁగాఁ

జాలుదు; మింగరానికడి క్షమా తలమందొకఁడున్నె నీకికన్!

తిరుగదునీ ప్రజ్ఞాస్త్రము

దిరుగును బ్రహ్మాస్త్రమే; ద్వదీయ రహస్యం

బెఱుఁగుదు వీవొ కరుండవె!

యెఱుంగుఁ దనకాళ్లు, తానయి భుజంగ మిలన్

035

ఎదు రీదిపోవఁ గల వా

పదంబుధి కరుళ్లయందు, బద మెన్నండుం

గుదియింపవు వెనుకకు; నీ

యది భల్లూకంపు పట్ట టందురుగాడే!

036

తెలుపఁగ వతియునె సర్వముఁ
దెలసిననీ కొకటి? నీవె దేవుండవు మా
కొలమునకుఁ; బుత్త్రభిక్షకు
“నిలిచితి నాకొంగు సాచి నీ దగు మోలన్

౧౪౩

అనెడు సందేశ మాద్యంత మాలకించి
పుత్త్ర భిక్షను బెట్టుమన్ ముసలి యవ్వ
మాటలకు నొక్క పెట్టున మంత్రవరుఁడు
మునిఁగి పోయెను గన్నీటి ముంపునందు.

౧౪౪

కొలఁది కాలంబునకుఁ దెప్పిటిలి యతఁడు
రాణికిం జెప్పి పంపె” నా ప్రాణములను
మా ప్రభుప్రాణముల కొడ్డి మరలఁ దెత్తు
గుండెపైఁ జేయినిడి నిద్రబొందు మీరు.

౧౪౫

నెలలోపల శత్రుల నొక
కొలికికిఁ దెప్పించి నీదుకొమరునిఁ దెత్తున్
నిలుపకయుండిన నీ క
న్నులకడ యాగంధరాయణుఁడఁగానుజుఁడీ!

౧౪౬

పరమంత్రులవిడి నాకే
కిరీటముం బెట్టి పెదకీర్తించిన నా
దొరరుణము దీర్చికోదగు
తరుణం బొసన్న మగుట ధన్యుఁడ నైతిన్.

౧౪౭

అని ప్రతినవట్టి యాశ్వా
సనముల నోదార్చి తల్లి, సాధన చింతన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగ
జనుం డొకం డేగు దెంచి నచివుని కనియెన్.

౧౪౮

అల విప్రోత్తము లీదినంబు మనరా జారిష్టశాంత్యైర్థ మ
 ర్చలుఁబొరాయణముల్ రచించిగుడిలోఁ బ్రాశింపఁగూర్చుండఁగా
 మొలకున్ గోచులు నొదలం గవులు కంపుంబేలికల్ చింకిపాఁ
 తలుమైఁజుట్టివెడంగువాడొకఁడుతత్త్వాంతస్థుడైచూచుచున్.

నవ్వుచు దనచేతలచే

నవ్వించుచు బరుగు లిడుచు నలువలకులకున్

రివ్వునఁ గట్టెను నేలం

ద్రవ్వుచు నెగి రెగిరిపడు చతఁడు గొంతాడెన్.

౧౫౦

ఆమచు బొకుచు నతఁడా

బొడబులను గూర్చి యిట్లు వలికెను “మీరల్

గూగుం గడుపాఱఁ దినుం;

డోడక యభ్యుదయ మొందు నొడయం డనుచున్.

౧౫౧

అతఁ డదృశ్యుఁ డయ్యె నక్కాలమున యందె

విడిచి తనదు వెడఁగు వేస మచట;

నతఁ డెవఁడొ? యేటి కరుదెంచెనో? యదృ

శ్యత్వ మేల కనెనో? చాల మెఱుఁగ.

౧౫౨

అది యిది చదువుచు నడుమ.

‘న్నిది వ్యాసప్రోక్త’ మీరలెఱుఁగుం డనుచుం

బదిఁబదిగఁ బలికె నాతఁడు

మొదటనె యిద్దాని మఱచిపోతినీ దెలుపన్.

౧౫౩

కొనితెచ్చితి నిదిగో! యీ

తని వెంగలి వేస మంచతఁడు గాన్పింపం

గని ప్రేగ్గడ దీర్ఘాఱ్ఱో

చనవరుడై యలఁతి తడవు శాంతత నుండెన్.

౧౫౪

క్రమముగ నున్మత్తునికథ

విమృశించి పరామృశించి వేమారులు “ని

క్కముగ నిది వ్యాసఘట్టమె

సుమి” యని లోలోన నవ్వుచుం దలయూఁపెన్.

౧౫౫

తన కావీటిండి కతన్

వినిపించిన వానికాత్మ విరచితమగు వ్యా

ఖ్యను వినిచె నరటిపం డొ

ల్చిన గతిఁ దెల్లముగ మంత్రీశేఖరుఁ డంతన్.

౧౫౬

“భగవానుం డగుబౌదరాయణుఁడె యిబ్బంగిన్ స్వకీయాత్మజుం

డగు పాండుక్షితిపాలువంశ్యుఁ డగువత్సాధీశుపైఁ బ్రీతిచే

నొగిఁ దత్సాధనమంత్ర) మన్నమతి నా కున్మత్తవేషంబుతోఁ

దగుకార్యంబుపదేశమియఁగఁ దనంతన్ వచ్చియుండుం గనన్.

తన వేసంబిట విడుచుట

నను నీవేసంబు సాధనంబుగఁ గొని యు

జ్జని కేఁగు మనుచుఁ గఱపుటె;

వినవచ్చె నుపశ్రుతియును వేయేల యికన్?

౧౫౮

ఉడుపులు గావివి వ్యాసులు

కడుదయ మాకొసఁగు మంత్ర)కవచము; దీనిం

దొడవుగ నొడలికిఁ దాల్చిన

నడలునఁ బట్టవు పరగ్రహంబులు నన్నున్.

౧౫౯

ఒడయం డభ్యుదయంబును

బడయు నటం చామహానుభావుం డనున

న్నొడు వాశీర్వాదమసూ!

పుడమిని వితగావు దివ్యమునుల వచనముల్.

౧౬౦

మా పాలి భాగ్యదేవత

ద్వైపాయన మానిమాకుఁ బ్రాపై యుండం

బ్రాహ్మింపఁ జాలమే ము

న్నాపాండవవీరు లందినట్లె జయంబున్?

౧౬౧

తె మ్మావెంగలిదుస్తులంచుఁ గొని మంత్రిత్రేష్ఠుఁ డాత్మీయ కా

యమ్మందున్ ధరియించి చూచుకొని స్వీయమ్మైన రూపంబు న

ద్దమ్మందుం గుఱుతింపఁ జాలక తనుం దానై యొకింతేనిఁ జి

త్తమ్మందుందలఁచెంజయంబిఁకఁగఱస్థంబయ్యెఁబోయంచునున్.

పిలిపించి యంతఁ దమ ప్రభు

చెలికాని వసంతకాఖ్యు సేనాధ్యక్షున్

తెలివిపరు రుమణ్ణాంతునిఁ

దెలియంగాఁ జేసి మంత్రీ దీని సకలమున్.

౧౬౩

మును జరాసంధు ప్రోలికిం బోవు శౌరి

తనకు భీమా^{జ్జ}దునులఁ దోడు కొనిన యట్టు

లా యవంతీ పురంబు పై కరుగఁ దలఁచి

యాతఁ డొందెను వారి సాహాయకంబు.

౧౬౪

తనవచ్చుదాక రాజ్యం

బును గావఁగఁగట్టు దిట్టములఁ జేసియుఁ ద

త ణమున “శుభస్య శీఘ్ర”

మ్మని వారల హెచ్చరించె ననుసరణముకై.

౧౬౫

శ్రీ లక్ష్మీరెడ్డి పుత్రా!

చాలితపర! రామలింగ జనపతి పాత్రా!

శ్రీలా! వేంకటరామా!

ఆలింపుము పైని జరిగినట్టి దగు కతన్.

౧౬౬

శ్రీమణక భూమికంగొని త్వరం బృతనాపతి వెంటనంటు, జి
త్రముగ విదూష కాకృతినిఁ దాల్చి వసంతకుండేగు దేరఁ బా
ర్శ్వమున మహర్షి పుంగవుఁడు సాత్యవ తేయుఁడొసంగు వెట్టి వే
సముగొని మంత్రచంద్రముఁడుసాఁగె నవంతికిఁదాఁబయాణమై.

శాలంకాయన మంత్రిన త్తముఁడు వత్సక్షాపతింబట్టి “యి
వ్వేళన్ లోబడె నస్మదీయకరికిన్ వేటన్ మహాసింహా” మం
చోలిం బుచ్చిన వార్తగైకొని యవంతుర్వీశునిం డాసి జం
ఘాలవ్రాతము దెల్పి రబ్బురపడంగా విన్నవారెల్లరున్. ౧౬౮

విని ప్రద్యోతుఁడు దద్దా

ర్తను గ్రహియింపండు వత్స రాజ పరముగా

ననుకొనె “నెవ్వఁడు వత్సేం

దుఃసిఁ గొను యాగంధరాయణుఁడు మన” వనుచున్. ౧౬౯

కావున దానికి నుజ్జయి

నీ విభుఁడెదఁ బెద్ద యెలమినిం బొందమినిన్

ఱి వాచ్యార్థంబును దూ

తావళి స్పష్టికరించె నత్తటిఁ బతికిన్.

౧౭౦

అప్పటికి నమ్మకయు సందియంబు బొందు

“మాయికుండైన యాగంధరాయణుండు

సృష్టి సేసిన కృత్రిమ క్షీతివరుండో!

అన్యునతఁ డంచు బ్రమసిరో! యనియుఁ దలఁచె.

౧౨౧

క్షీతివిభుఁడు గుచ్చిగుచ్చి ప్రశ్నింపఁ దొడఁగెఁ

దగ్గ ప్రత్యుత్తరములు దూతలును నిడిరి

వేసె నడ్డు సవాళ్లు భూవిభుఁడు మరలఁ

జరులును దదుత్తరంబులే తిరిగి యిడిరి.

అనుకొను మ్రొంగరానికడి యంచు; మరిం గొఱకంగరాక ప

ల్కొనలకు బిట్టెదుర్తిరుగు కొబ్బరికాయగదేని మర్త్యుఁ డెం

చును; స్వకరస్థమైన నది చూడఁడు చిక్కిన యట్లు; సంశయిం

చును దనభాగ్యముం గుఱిచి; ఊణి నిదేవిధి మేలివేళలన్.

పూర్వపక్షంబువై వేసి పూర్వపక్ష

మాతఁ డొక్కింత తడవు సిద్ధాంతపఱచె

సమర సమ్మర్దమునఁ గేలు జాఱిపడిన

వారిడిన వత్సపతి వీణైబట్టి తుదికి.

౧౨౪

మొద లిట నొక పాదంబును,

దదుపరి యర్థంబు, నా పిదప ముప్పావుం,

దుదికిం బూర్ణంబుగఁ బతి

కెదలఁగ సంశయము విచ్చె హిమము విధమునన్.

౧౨౫

ఆ వార్తం గొనితెచ్చువారి కపు డర్హంబైన సత్కారముల్

కావించెన్; నిజయోధపంక్తికి బహూకారంబు లర్పింపఁగా

భావం బందుఁ దలంచె; బండువులు సల్పంజేసెఁ బట్టంబునన్

యావత్తోణి లభించినం గలుగఁజో దాహారమాత్రేనికిన్.

౧౩౬

శ్రీవత్సరాజదూతిని

నా వీణెను నృపుఁ డొసంగె నామోదముతో

శ్రీవాసవద త్తకుఁ ద

ద్భావి స్నేహానుకూలతా తత్పరుడై.

౧౭౭

ఈలోపున నందలమున

శాలంకాయనుఁడు వత్సజనపతిఁగొని యా

ప్రోలికి వచ్చుచు నున్న

ట్లాలించి జనంబు వచ్చి యహమహామికతోన్.

౧౭౮

“ఇతఁ డొక్కొక్కతానీకుని

సుతు,? డుదయనుఁ డీతఁ డొక్కొక్క? షోణీచంద్రం

డితఁడొక్కొక్క? వత్సక్షితిపతి

యితఁడొక్కొక్క? ప్రతాపతపనుఁ డీతం డొక్కొక్క?

౧౭౯

కాయం బానఖశిఖమును

గాయంబుల నిండి నెత్తుఁగాఱుచు నున్నన్

మాయురె? పూచిన మోదుగు

చాయను గనువిందుగొలుపు య్కాపతి మాకున్.

౧౮౦

వడలిన లావణ్యముతో

సడలిన మైబిగువుతోడ జనపతి వలలోఁ

బడినట్టి సింగమనఁగనఁ

బడుఁదేజము తొంగిచూడ వానికనుఁగవన్.

౧౮౧

తోఁక చిచ్చట్లు రేగి శత్రు క్షితీంద్ర

రాజ్యములఁ గాల్చు ప్రద్యోతరా ట్పితాప

వహ్ని చల్లాటిపోవును వత్సదేశ

సీమములయందుఁ దానయి చిత్ర మిద్ది.

౧౮౨

వేనిని కేటిచూడఁ బరవీరులు గొంకుదు రాత్మఁ; గాంచఁగాఁ;
 వేనిని దృష్టితాఁకునని భీతివహించును మిత్త్రోకోటియున్,
 వేనికినై తపింతు చలివెల్గును జూడఁ జకోరికల్ వలెన్
 మానిను; లాతఁడీతఁడెసుమా! యనుకొంచును గాంచి రాతనిన్.

శాలంకాయనుఁడాక్షతాంగుఁ డగు వత్సత్కౌపుఁ బ్రద్యోతభూ
 పాలార్థం బిలిపించి వైద్యవరులన్ స్వస్థాత్ముఁ గావించి త్కౌ
 పాలార్థంబగు మన్ననల్ నడప నేర్పాట్లన్ రచింపించి త
 త్కౌలంబందు వసింపఁజేసె నొకబంగా ర్శ్మేడలో నాతనిన్.

ఒకరుఁడు స్నానమాడుతలఁ పూనఁగఁ దోఁడును వేఁడినీరు; వే
 తొకఁడుధరింప దువ్వలువ లుజ్జలభూషలు దెచ్చియిచ్చు; నిం
 కొకరువు: డారగించుటకు నుత్తమభోజనమున్ రచించు; సే
 వకులిటువత్సరాజుఁ గొలువం గను సన్నల వేచియుందిట్లన్.

అడుగులకు మడుగు లొత్తుచు

నడిగిన యది సృష్టిసేసి యెనను నుడి వెం

బడిదీర్చుచు రెండవ తమ

యొడయనివలె నతనిఁ గొలుచు చుండిరి వారల్.

౧౮౬

ముని మాపుల నాజేనికి

దినదినమును వచ్చి దృష్టిదీయుదు; రొగిఁ దు

మ్మినను "చిరంజీవ" యటం

చనుదురు ముదిము త్తయిదువ లాప్రభు నాజ్ఞన్.

౧౮౭

యువరాజును బగిదిని నా

అవప్రాణమునట్లు స్వీయ మగునంగములో

వవయవమును జందంబున

వవంతివతి వత్సరాజు నాదృతిఁ జూచున్.

౧౮౮

తొలి వేనిపేరు సెవులకు

ములికివలెం గ్రుచ్చుకొనుచుఁ బుట్టించెను నొ

వ్వల యమృతధారయై యది

కలిగించెను నేఁడు హాయి క్షాకాంక్షానికిన్

౧౮౯

అవసరంబువట్టి యక్కఱచే నేటి

శాత్రవుండు రేపు మిత్రుఁడగును

బ్రకృతిచేత నొకఁడు బాంధవుండును గాఁకొ

కండు శాత్రవుండు గాఁడుగాదె!

౧౯౦

ఆవంతేనిఁ గొఱంత గల్గనిగతి న్నత్యంత మర్యాదతో

యానన్మందియుఁ దన్ను శత్రువులెఁగా కాత్మీయుఁగాఁ జూచినన్

సౌవర్ణంబగు శృంఖలాచయముచే సంబద్ధుఁ గావించి న

ట్లావత్సక్తిపాలుఁ డెంచుకొనె న న్యాధీనతన్నుంటచేన్. ౧౯౧

చెఱసాల పేరువడయని

చెఱసాలగ నతఁడు దలఁచు స్వీయంబగు బం

గరుమేడ; నెంచు భటతతి

నఱిఁదిగ యామికులుగాని యామికులనియున్.

౧౯౨

తన మేడకు నల్దెస వే

కనులు గలుగు భటకదంబకము చేతుల వి

చ్చిన కత్తులూని రేబవ

లును గావలి కాయు నట్టులు విభుం డరసెన్.

౧౯౩

తను బంధించుటఁ జేసి యొక్కపరిక్రోధంబూనుఁ బ్రద్యోతుపైఁ

దనుమర్యాదగఁజూచుచుంటనుదఁదాదార్యంబెదన్ మెచ్చు;భూ

పునికిన్ నమ్మినబంటులై తనకుఁ గొల్పింజేయు నా కింకరా

ళినిమన్నించును దత్ప్రవర్తనకునోలిన్ వత్సరాజయ్యెడన్. ౧౯౪

ఒకసారి అక్కల నూగించుచును మింటఁ

బటచెడు పులుఁగుల బంతిఁగాంచి

ఒకసారి సురగాలి వక వకలై కడుం

గడుఁ బొటుతెంచు మేఘములఁ గాంచి

ఒక వేళ స్వాభ్యస్త యోగబలంబున

వినువీధి నడయాడు మునులఁ గాంచి

ఒక వేళ యంత్రబలోద్ధతిమై నాక

సమునఁ బర్విడు విమానములఁ గాంచి

తన్నుఁ దప్పించికొని పోవ ధరణి విభుఁడు

వారి వారి సహాయంబుఁ గోరు చెడఁద

నదనుకై వేచియుండె దై వానుకూల్య

మునకు నెంతేనిఁ దపియించు కొనుచు నటనె.

౧౯౫

౬

శ్రీ రమాకుమార జిహ్వాపవై భవ!

పోషితార్థి నుకవిబుధ వ రేణ్య!

దాన విజితకర్ణ! మాననీయయశస్క!

అవధరింపుమయ్య! యీపయికత.

౧౯౬

తొలుతందానుదలంచుచందమునఁ బ్రద్యోతుండుశిష్యాత్వముం

న్గలిగింపంగఁ దలంచి కన్యకకు నూత్నప్రాయలీలా సము

జ్వలకావాసపద త్త కాయుదయన క్షౌపాలునిఁ డాసి ముం

గలనం బ్రాంజలియై యతం డడిగి యోగక్షేమ మా పిమ్ముటఁ.

తన కూతురి నెరగించియు

వినయంబున విన్నవించి వీణాగానం

బును గఱపుమనుచు నర్పిం

చెను; మదనుం డిరువురికిని సేసలు సల్లెన్.

౧౯౮

తలవని తలఁపుగ తేనికిఁ

దలిరుం బోడికిని స్మరనిధానము లచటన్

సులభంబుగ లభ్యపడెం;

దెలియునె యేవేళ కేయదృష్ట మొదవునో?

౧౯౯

కనులెత్తు న్నొకతూరి యాగురువరుం గాంచంగఁ; దోడ్తోన వ్రా

ల్చునుజి త్తంబుగలంగఁ; గ్రేవలకుఁజూచున్; జూచుచుం దిప్పుచోఁ

దనచూపుల్ గురుచూపులుంగలియనాత్మన్ నవ్వుకొంచున్ మర

ల్చును శ్రీవాసవదత్త తండ్రికడఁగూర్చున్నట్టి కాలంబునన్.

కంఠ దఘ్నుంబు కోపంబు గలిగియున్న

నాయవంతీశుప్తార్థనం బాదరించె

నలరు విల్తుండు దన డెంద మందుఁ జొచ్చి

బెట్టిదం బైన యాజ్ఞఁ గావించు కతన.

౨౦౧

లలితప్రాయాకారా

దుల నన్యో న్యాత్మలందుఁ మాటిన యవ్వా

రల శైష్యో పాధ్యాయిక

యిల నేగతి సాగునో! యదీశుఁడె యెఱుఁగున్.

౨౦౨

మఱునాఁడె మంచిరోజని

స్థిరపఱచి యవంతివిభుఁడు సెలవుంగొని కూఁ

తురిఁగొని వెడలెను; నవ్వుచు

గురుండు దీవింప మొక్కి కోమలియుఁ జనెన్.

౨౦౩

తన పయ్యంటనుబట్టి వెన్కదెసకుం దన్నెవ్వరో గుంజుచుం
డిన చందంబున, నేరలో పిలుచు మాడ్కిందన్ను, నక్కన్య ని
ల్చును మార్గంబునఁ; ద్రిప్పుఁగై శ్యతిమిరస్తోమంబు వాయంగ మ
బ్బునదోబూచులనాడుజాబిలికిఁ దమ్ముండైన నెమ్మోమునున్.

తరుణీ సరోజినీ ముఖ

సరోజగంధంబు వలచి క్షూపతి దృగ్బం

భరచయము వెంట నంటెను

బరమామోదంబు పారవశ్యము గొలుపన్.

౧౦౫

తెలవాలు నెప్పు? డాక

న్నెలమానిక మెపుడు వీణె నేర్వంగా నా

వలనికి వచ్చునో? యని పతి

తలంచె; నా చెలియు నట్ల తమకించెఁ జనన్.

౧౦౬

తనరాకన్ మునుముందుగాఁ జెలులచందానన్ నివేదింపఁగాఁ

దనమైతావులు, కాళ్లు జవ్వనపు మత్తాచేతఁ దొట్టిల్లఁగా,

వెనుకన్ లాఁగఁగ సిగ్గుదొంతరలు, తద్వీక్షాభిలాషంబు ముం

దునకుం ద్రోయఁగ డాసెఁ గన్య నృపచంద్రున్ వల్లకీశిక్షకై.

తన ఘోషవతీ వీణను

గొని వాసవదత్తవచ్చి కూర్చుండఁగఁ జెం

తను గన్యాప్రాయముతోఁ

జనుదెంచిన పలుకు వెలఁది చందమునఁ దగెన్.

౧౦౭

తోలినాఁ డాచెలి నిల్చెదేశికునికిన్ దూరప్రదేశంబునన్

మలినాఁడొక్కరవంతముందుజరిగెన్; మర్నాఁ డిఁకఁగొంత ముం

గలికిన్; నాలవనాఁడు మిక్కిలియు సాఁగంజొచ్చె మున్ముందు; క

వ్వలఁ గొన్నాళ్ళకు వానియంకతలముం బ్రాపింప నుంకించెనో!

తొలినాఁ డూఱక గురు పలు

కులువిని తలయాఁచె; నెలమిగొని యూఁకొఱెన్

మలినాఁ; డాడెను బదు ల

శ/ 768

వ్వలినాఁ డొగి; మాట గలిపెఁ బైనాఁడు ~~దొంగ~~ ౨౧౦

వలపుల్ చిమ్ము కటాక్షమాలికల నా పద్మాక్షి యాతేనిఁ జ
క్కిలిగింతల్ కొలిపెంగడింది; నగుచుం గ్రేళ్ళాఱు గ్రేగంటిచూ
పులతో వాసవద త్త యంగకములన్ ముద్దాడు భూజాని; వం
తులు వారిద్దఱు వేసికొన్నకరణిన్ దోఁచున్ విచారింపఁగన్.

చెలఁగి కొన్నీటి కెదు రెక్కు చేప వోలె
నతని చూపున కెదు రెక్కె నతివచూపు
నెలకు నెగఁబ్రోకు వెన్నెలపులుఁగు వోలెఁ
బతిమొగంబున కెగఁ బ్రోకె బడఁతి చూడ్కి. ౨౧౨

ప్రమదంబాఱ గురుండు క్రొత్త కృతులన్ వాయించి
చూపించు వ్యా
జముతో వాసవద త్తవీణఁ గొనుచున్ స్పర్శించు నాకన్యహ
స్తము; దానం బులకించి మై మఱపునం దాకించుఁబైకొంగు నా
యమయు; న్నివ్విధినేర్పు శిష్యకు నుపాధ్యాయుండు
పాఠంబులన్. ౨౧౩

కడకంటి చూడ్కిపోట్లకు
జటవేట్లుల, లేతనవ్వు సవరింతలకున్
ఒడలియొయారంబుల నా
పడఁతి తోడ్తో నొసంగుఁ బ్రత్యుత్త రమున్. ౨౧౪

పతి కొలది తడవులో న
 ద్భృతమగు వేగంబున స్వరములు జంట లలం
 కృతి గీత వణ్ణ కృతు ల
 ప్రతిమాన ప్రజయెన రమణికి నేర్పెన్. ౨౧౫

గురువదనారవిందమునకున్ భ్రమరీవిధమున్ వహించి యా
 సరసిరుహాక్షి శిక్షణము సల్పుతఱిం గృతి మీటు మంచుఁ ద
 న్గురుఁడడుగంగ నొక్కపరి నొక్కను వణ్ణము; గోరవణ్ణమున్
 అఱిముఱి మీటుజావళి లయశ్రుతిశ్రుద్ధికి సున్న వెట్టుచున్.

మరియొక్కసమయమునఁ గి
 న్నెరమీటుచు మీటుచుఱక నింగిని మీటున్
 గరమున; నాచార్యుం డా
 సరసత్వంబున కెడంద సమ్మదమందన్ ౨౧౬

తరుకొమ్మ చిగుర్చును న
 త్వరమున కొకపరియె; గురువసంతుని మహిమన్
 ధరనీకొమ్మ, చిగుర్చుచు
 విరిదొడుగుచు నుండె నెల్లవేళల యందున్. ౨౧౮

లలనకు వీణాకళతో
 వలవులు దివసక్రమమున వర్ధిలెను మి
 క్కిలి; లజ్జ లొజ్జ వడియెను;
 వలరాజు కలంపజొచ్చెఁ బట్టి యెడందన్. ౨౧౯

చదువను పేరిడుకొని చని
 యుదయనునే చుట్టుకొనుచు నుండును సతమా
 మదవతి వెంపరలాడుచు
 హృదయంబునఁ దేనెతెట్టె నీఁగయుఁ బోలెన్. ౨౨౦

కలిసెను డెందంబులు; వా
 క్కులు గలిసె నొక ల్లోకభృ; కూర్మిని గాయం
 బులు గలియఁ దలఁప నొకపరి
 చలపాదిగ దాసివచ్చి సతిఁ గొంపోయెన్.

౨౨౧

౨

శ్రీపారల పల్లీపతి!

శ్రీపతిపాదాబ్జయుగళ భృంగితమతి! వి

ద్యాపతి! వేంకటరామా!

ఆ పైకథ నవధరింపు మయ్యా! యెలమిన్.

౨౨౨

సంగీతంబది నాఁడునాఁటికిని హ్రస్వంబయ్యె నా శిష్యకున్,
 సంగాతం బతిదీర్ఘమయ్యె గురుతో నానాఁటికిన్; ద్రత్కియల్
 రంగారెందగ మూఁడుపూవులునునార్కాయల్ విధంబొంది;స
 ర్వాంగీణంబుగ వారలొండొరులలో వ్యాపించిరొక్కమ్మడిన్.

గురుదక్షిణ నిమ్మని శి

ష్యురాలిఁ గోరంగ నవ్వు చొజ్జ చతురిమం

గరలత లాతని మెడ నిడి

పరిరంభ మొనర్చి యొసఁగె వాతెఱఁ బ్రీతిన్.

౨౨౩

తేరకుఁ దేరగఁ దేటులు

పారని తంగేటిజుంటి వడుపున నచటన్

వారొండొరులకు దొరకిరి

వారలదగు పూర్వపుణ్య ఫలపాకమునన్.

౨౨౪

తనదా ఘోషవతిన్ స్వకీయముగ నాతన్వంగి గైకొంట న
 జనపాలుండు దలంచి వీణియగ నాచంద్రాస్యనే యారు నాఁ
 గను దండంబును హారతంతులుఁగుచాఖ్యం బొల్చు తుంబీఫలం
 బునువీక్షించిసతంబుమీటుకొనుచున్ మోదించుచుండుంగడున్
 నడకలఁ గ్రొత్తకొత్తరచ నంబుల నేరుపు; నాటపాటలం
 గడుఁగడుఁ బాఠభేదముల కల్పనఁజూపును వేషభాషలం
 గడుకొని మేలిచందములఁ గన్పఱచుం దనశిష్యురాలి కా
 పడుచుగురుండు; శిష్యగురు భావము లివ్విధికిం దిగెం దుదిన్.

ధరియించి పావడా నరుదెంచు నొకతూరి

చేరు వేటొకసారి చీరఁదీర్చి

తొడిగి మైబంగారుతొడుగు వచ్చు నొకపు

విరులుదాల్చి మరొక్కవేళ డాయు

విచ్చేయు జడయల్లి వెండుక లొకమారు

వేంచేయు నొకపరి విరియఁబోసి

కైసేసివచ్చును గస్తూరి నొకపుడే

తెంచు వేటపుడు చెందిరము దిది

మార్చి మార్చి యిట్లు మవ్వంపుఁబోడి ర

త్నాంబ రాదు లహారహంబుఁ దాల్చు

నప్పగించుచున్న చొప్పున గురుఁ డిచ్చి

నట్టి పాఠములను నప్పు డవుడె.

..౨౨౮

కనువిందై తగ విప్పకొన్న పురినాఁగన్ గేశజాలంబు చ

క్కని చిత్రాంబరమున్ ధరించికొనిరాఁగాఁజూచియాచార్యుఁడా

వనితారత్నము నెమ్మినింబలెనె యాహ్వానించి లాస్యంబొన

ర్పనుదాళంబులు దట్టఁబూనును గరద్వంద్వంబునన్ నవ్వుచున్.

మదగజయానముతో న

ముదితామణి వచ్చుతటి నృపుడు ఘోషవతిన్
ముదమున మీటఁ దొడంగును

మదగజసంగ్రహణ చతురిమముగల గీతిన్.

౨౩౦

తేనె లొలుకంగ మాటాడు తీవఁబోడి

నడుగుబతి “నీకుఁ జిల్క యేమగు” నటంచుఁ

బంచమశ్రుతి గొంతె త్తి పాటఁబాడ

“బికముడాఁగెనె నీదుకుత్తుక?” నటంచు.

౨౩౧

ధరనాటికొన్న కూర్పరమునం దలనుంచి

యొత్తిగిల్లి పరున్న యత్తెఱంగు

జలకంబులాడి కైశ్యంబును దడియార్ప

నెఱిదీర్చుకొనుచున్న నెఱితనంబు

అనవశ్యముగనె యొయ్యారంబు లొలుకంగఁ

బయ్యెద సవరించు పనితనంబు

ఎలజవ్వనపుఁ దిమ్మురులచేతఁ ద్రుళ్లుచు

నొడలని విఱుచుకొన్ కడిదిబెడఁగు

కందుక క్రీడలాడు చక్కందనంబు

తరుల కెగఁబాఁకి పూల్గోయు సరసతనము

కన్నులకుఁ గట్టినట్టు లాత్మావరుండు

వ్రాసి చూపించు స్వీయచిత్రములె సఖికి.

౨౩౨

నిలువం బెట్టియు నొక్కకంబముకడన్ నేత్యండు వర్ణించు నా

చెలిఁ ‘దత్తసంభము పల్లవించె’ ననుచున్ జేర్పించి కుడ్యంబున

ర్మిలిఁ ‘దత్తసముచిత్ర’ మంచునిచియున్ వృక్షప్రకాండంబునం

‘దెలపూఁదీవ’ యటంచు నొక్కొకతటి న్నెంతేని ముగ్ధాత్తుడై.

అతిగుప్తంబుగ వచ్చి దేశికుని నేత్రాంభోజముల్ మూసె నా
సతి; యాతండును వెన్నవైపునకుహస్తద్వంద్వముంద్రదిప్పి యా
సతికిం జక్కిలిగింతవెట్టె నవశస్వాంతంబునం ద్రుళ్లుచున్
దతమోహంబున గొంగిలింఱుకొనె నాతన్వంగియాచార్యునిన్.

తలదువ్వు; ముడుచుఱువ్వులు;

తిలకంబును దిద్దు; మేనితీవకు నలఱుదుం

గలపంబుల; నాచార్యుం

డల శిష్యామణికిఁ దత్కియలఱ గఱపుగతిన్.

౨౩౫

సకియా! ముద్దిమ్మనఱ బతి

తెకతేరగ దొరక దని విదిల్చిన యువతిన్

ఒకటికిఁ బదిరెట్లగు వ

డ్డికి నిమ్మని కోరికొని వడి న్నది తీర్చెన్.

౨౩౬

అఱకొఱి శ్మఱముద్దులు

నఱమోవులు మాత్ర మొసఱి యవలికిఁజను నా

నెఱజాణ గంతువేయుచు

నురుమోహము రేఱి ప్రియుని నువ్విళ్లూర్చన్.

౨౩౭

ప్రియునితోడం దలఱడగను బ్రేయసిపండుకొనుం; దదీయ మా

చెయి మెడచుట్టువేసికొనుం; జేరులుగా దనకేలుదోయి నా

ప్రియుగళమందువ్రేలు గొను బిగ్గకవుంగిలి; నొత్తుకొంచు దా

మెయి మెయిఱూరుచుండునుదమిం; దనివింగొనదే మొనర్చినన్

తమముఖచంద్రబింబముల దట్టపు వెల్లుల పిండుచేత సం

తమసము మందిరాంతరమునంజొఱమిన్ గ్రహియింపకింతి సా

యమువడినన్ గురున్ విడిగృహంబున కేగక క్రొత్తక్రొత్త పా

తములను నభ్యసించుచు నటన్ వసియించును బ్రొద్దువోయినన్.

పరిచయమైన కొలందియు

గురునికడం జొరవ హెచ్చె గొమ్మకు జదువుల్
కటపంగఁబూను నతనికె

గురుమించిన శిష్య యంచు గురుడే మెచ్చన్ ౨౪౦

ఇత రేతరసౌందర్యా

మృతమును సేవించుకతన నిరువురకు దగన్
మితిమీఱిన యాటలునున్

శ్రుతిమీఱిన పాటలును విశోభిలుచుండెన్. ౨౪౧

సకలకళలందుఁ బాదరసంబు వోలెఁ

బఱచు నీబుద్ధి యని మెచ్చి గురుడు పలుక
“నిది గురుకటాక్షమే కాక యెంతదాన

నే” ననుచు శిష్యురా లానతిచ్చు నగుచు ౨౪౨

తరుణి! గుఱ్ఱపుష్పిల్ల చందమున నీవు

కదను డొక్కుదు వెంటేని గంతు లిడుదు

వనుచుఁ బ్రియుఁ డాడ, బదులాడు నాలతాఁగి.

రాతునుం బట్టికాదె గుఱ్ఱం బటంచు. ౨౪౩

గురు డాయుట కున్నంతటి

త్వరకాళులఁ గానఁబడదు వదలెడు నదనన్

జరుగవు ముందున కడుగులు;

జరిగినఁ జెలిదృష్టి వెనుక చక్కికిఁ దిరుగున్. ౨౪౪

కనులంబుప్పొడిరాలెనూఁదుమనియక్కాంతాలలామంబుమ్రో

లనునిల్చెన్; మొగిడించి మోవిబతి చాలాసేపుతానూఁదె;నూఁ

దిన బాధ న్నటియించు చాయువతి నర్తించున్ సమీపించి చ

న్దొనలన్ వానియురంబునంబొడుచుచున్ భూపాలుడూఁదంగడున్

పొలయలుకల, సాంత్యనముల
 గిలిగింతలఁ, శౌగిళ్లులను, గేరడముల, ము
 ద్దుల, సుద్దుల, దిద్దులఁ, బొ
 ద్దులఁ బుత్తురు వారు హద్దు తొలఁగఁగ నిచ్చుల్.

౨౪౬

వలసిన వా తెఱవిందులు

వలసినఁ శౌగిళ్లు హద్దు వడయని ముద్దుల్,
 కలవే దొరకని వవ్వా
 రల కాస్మరకల్పతరువరము వరమీనన్.

౨౪౭

చిలుకయు గోర్వంకయు వలె,
 లలితంబగు గువ్వజంట లాఁగున, మఱియున్
 నలకూబర రంభలవలెఁ

గులుకుచు నీ జంట తిరుగుఁ గోరిన యెడలన్.

౨౪౮

కనుగ్రేవల్ మెలికల్ వడన్ రదనపుం గాంతుల్ ప్రతీక్షిఁచివే
 లను మెలంగలియంబడన్ దడబడన్ లాలింపఁగేల్లోయి యా
 ననముల్ వైబడఁ వా తెఱల్ ముడివడన్ సౌఖ్యాబ్ధి నోలాసుచుం
 ద్రనయంబుంగురుశిష్యురాండ్రు;రిటురుచ్యంబానెయేవిద్దెయున్?

చిక్కి కూర్చుండును జిలుకబోదయుఁ బోలె

రమణు వక్షఃపంజరంబునందు

ఉయ్యాల లూఁగుచునుండు మోదంబుతోఁ

బ్రియుని బాహులతా ద్వయమునందు

ఈదులాడుచునుండు నించురాయంచయై

పతితనుశ్రీ సరోవరమునందుఁ

బెనవేసికొనియుండుఁ దనమేనితీవను

గాంతుని కమనీయ గాత్రమందు

పసిడి మొలనూలి చందాన బౌహుయుగము

ముద్దుచెలికాని యవలగ్నమునకుఁ జుట్టు,

మెలిక వేయును దనకేలఁ జెలువుకేలు

మోహమున మున్ని తేలు చాపువ్వుఁబోడి;

౨౫౦

పూల చేరుల తూఁగుటుయ్యాల లందు

యువతిఁగూర్చుండఁ బెట్టి తేఁడూపి యలయఁ

దనదు నొడియందుఁ జేర్చి యా యనుఁగుకానిఁ

బూలవింజామరల వీచు నా లతాంగి.

౨౫౧

విరితూపు, చెఱకువిల్లును,

గరదండమునందుఁ దాల్పకయు వచ్చి ననున్

వెఱగొలిపి గెలుచుకొంటివి;

అరరే; మొనగాఁడవీవె! యని చెలి మెచ్చున్.

౨౫౨

కసరినను డాయు; డాసిన

విసరును దవ్వులకు వెలది; విసిరిన దానిన్

ముసురుకొనున్; సయ్యాటల

రసమెఱిగినవారు శిష్యురాలుం గురుఁడున్.

౨౫౩

బడయని మ్రోలన్నిలబడి

విడియం బందించుచుండె విరిఁబోడి; యతం

డొడిక మగుదాని చెక్కిలి

దుడుకుమెయిం గోటఁమీటఁ దొయ్యలి యంతన్.

౨౫౪

తనదు నునుఁజెక్కు కొత్త వ్రాతలు చెరుగుటఁ

బఱచిరుసరుసలాడు చావలకుఁ ద్రిప్పి

నెమ్మొగముఁ దమ్మి, వైచియు బొమ్మముడిని

మూతి బిగియింప బతిమాలె భూపుఁ డిట్లు.

౨౫౫

కీనుకం బూనితివేని నాపయినిఁ గల్గి! పట్టి బంధింపుమా!
 నను నీ సుందర బాహుపాశమున; నంతన్ నీదు వక్షఃసల్లి
 ఘనకారాగృహమందుఁ బెట్టి కసిపోఁగా నన్ను శిక్షింపుమా!
 కొనఁ గన్నీయిడు శిక్ష సిద్ధముగ నేఁగూర్చుంటి నీ సన్నిధిన్.

నీ పూలదండఁ గైకొని

కోపము శాంతిలునట్లు కొట్టుము; కాదేన్

మోపెట్టి నీదు బామవిలు

చూపుం దూపులను గురియఁ జూడుము నాపై.

౨౫౭

చెరిగెను జెక్కిట వ్రాసిన

విరిగుత్తి యటంచుఁ గినుకవెట్టుదె? తరుణీ!

విరచింతుఁ జిత్రవిద్యా

పరమావధి మోహనంపుఁ బలు చిత్తరువుల్.

౨౫౮

గగన శృంగారతటిని నొకపయినెక్కి

రోహిణీ చంద్రులరుగొ! పెన్రుచిని గలిసి,

విశ్వమోహన గీతులు వినరుచుండి

మనము నట్లె పోవుదము రమ్మా! లతాంగి!

౨౫౯

ప్రాంతముననున్న మావ్విపైఁ బ్రాకఁబ్రాక

కాంచు మా తీవ యెట్లు కంపించుచుండె?

గుసుమ పాత్రంబులోఁ దేనెఁ గోలు చవిగొ!

పడఁతి! విహరించు భృంగదంపతులఁ గనుము!

౨౬౦

సన్న బంగారు తీవియ సాఁగఁదీయు

చున్న మెలికలు చుట్టు కొన్నుండు మాత్ర

స్వరకారుండు విడువఁ డాపనిని బాల!

పట్టు విడువక తుది వశంపఱచికొనును.

౨౬౧

కలువ వాల్గంటి యల శీతకరునిఁ గనక
 నీవలెనె మూతి బిగియించెనే? లతాంగి!
 అనుచుఁ గేదంగి తేకును నతఁడు విసర
 మరుఁడు ములికినివలె బాల వఱచె దరికి. ౨౬౨

డాసి మనఃప్రియున్ సరసుఁడా! క్షమియింపుము నాయొనర్చునీ
 దోసము; నిన్ను రి త్తగనె తూల్చితినేవలవంత లందిగో!
 బాసలొనర్తు నీపదము వట్టి యిఁకెప్పటికల్ల నన్నయా
 వాసవదత్త లాఁగికొని వత్సమహీశుఁడు కౌఁగిలింగొనెన్. ౨౬౩

తనకున్ నేర్పుచు వీణెపాఠమును జెంతన్నొజ్జ గూర్చుండి దీ
 నినివాయింపుము; దీనిమీఱుము ననున్ మెచ్చింతువేన్ నీకుపా
 యనమిత్తున్నని మీఱుచున్న తను ముద్దాడంగ, మేల్మేల్ లభిం
 చెను మాదొడ్డగురుండునా కనుచుముంచెన్ శిష్యచిర్నవ్వులన్.

కొసరును దగఁ జిర్నవ్వును;
 గొసరుం గెమ్మోవి; ముద్దు కొసరుఁ; గవుఁగిలిం
 గొసరును జెలికాఁడా చెలిఁ
 బసగల దట కొసరులోనె; వానికె తెలియున్. ౨౬౪

చెవి విందులుఁ గనువిందులుఁ
 బువువిల్తుని మధుర మధుర మోహపు విందుల్
 యువతీయువకుల జంటకుఁ
 బ్రవర్తి తెను బండుగులను బండుగులువలెన్. ౨౬౬

ఎగవిడిచిన చందంబున
 నెగఁబడి తా గొండొరువుల కెదఁ దరితీపుల్
 మిగులం గా వగ లాఁడియు
 వగలాఁడకుతో భయంబు వర్తిలిరిటుల్. ౨౬౭

వారిం చెడు ప్రద్యోతుఁడె

వారిని వార్షములఁబోలె వదలంగా న

లేరు పయి బండి సాఁగిన

ధోరణితో నడిచె వారి తుందుడు కెల్లన్.

౨౬౮

పగ లొక్క నిమేషార్థం

బుగఁ గల్ప ప్రాయముగను బాలిచెను రేయున్

వగలానికి వగలాఁడికి

నగు నిది కందర్పమాన మనియండు) బుధుల్.

౨౬౯

తన కీ చందంబునఁ జు

బ్బిన చూఱఁగ ననుభవించు వరఖని గురు పే

రున నర్పించిన తన జన

కుని దయ నాబిడ్డ పొగడికొను నిత్యంబున్.

౨౭౦

పలుకందుం దడఁబొటు, మై నలుగుడుల్, పల్లొత్తులుం, గాంచి నె

చ్చెలు లావాసవద త్తచందమును నిశ్చేషంబు మూచూచి తా

ర్మెలమెల్లంజని తెల్పఁ దల్లియును దండ్రీన్ నవ్వుకొం చాత్మలన్

ఫలియించెందమయత్న మంచునుగడుంబ్రాపించి రానందమున్.

తనువంచించి యరణ్యమందు గజతంత్రంబుం బ్రయోగించి తె

చ్చిన ప్రద్యోతుఁడు గీడుసేసె నని మున్జింతించు వత్సేషుఁ డా

త్మను నేఁడెంచె నిఁకెన్ని జన్మములకున్ మల్లింపరానంత మే

లునుగావించెనునాకు; వచ్చుఁగద కీర్ష్యున్ మేళ్యకేయంచునున్.

ఒడయఁడనంగ సౌఖ్యముల నుయ్యెలలూఁగుచు సంతతంబు న

క్కడిచెఱసాల నందనముగా నలవాసవద త్త రంభగా

నెడఁగొని యిల్లువాఁకిలిని నెంచఁ డొకప్పుడు; నింటికంటె నుం

గుడిపదిలంబుపొమ్ము మదిఁ గుందువహింపఁగనేల వానికీన్.

మొలమొల్లన్ నృపుఁడాకళించుకొనియెన్ మిథ్యాగజవ్యాహుఁపున్
 ఫల మీవాసవద త్తతోఁ దనకు గాంధర్వం బకా స్వాత్మలం
 చలిడండుగ్రీల్ రచియించుకొన్న యొక పన్నాగంబుగా; నన్యధా
 కులకన్యం బిత యిట్టులేల తనకుం గూర్పంగ నుంకించెడున్?

అల ప్రద్యోతుఁ డొనర్చిన

భలంబునకుఁ దగ్గ పెద్దశా స్తిగఁ గొంపో

వలె వాసవద త్తను గ

న్నులఁ గారముఁగొట్టి భటజనుల కనితలఁచెన్.

౨౨౫

మనమునఁ గూతురు చుట్టము;

జనకుఁడు పగతుండు; వత్సజనపాలున క

య్యెను సుమ్ము ! పాము చుట్టం

బును, బడగ పగయనుచందమునఁ గన్నఁటెన్.

౨౨౬

కనకపంజరముంబోని కనకసాధ

మందుఁ దులఁదూఁగుచున్న సౌఖ్యంబులందుఁ

బంజరమునుండి కీరితోఁబొఱఁ దలఁచు

కీరముంబోలెఁ జింతించు క్షీతివరుండు.

౨౨౭

ఇటులుండ వత్సరాట్కథ

యటఁ గౌశాంబిని మునింగి యల్లయవంతి

పుట భేదనమునఁ దేలిరి

పటు మాయికులగు నమాత్యవర్య ప్రభృతుల్.

౨౨౮

శ్రీకర బత్తులకుల ర

త్నాకర రాకాశశాంక! యాచక కల్పా

నోకహ! వేంకట రామా!

పైకథ నాలింపుమయ్య! ప్రమదం బాటన్.

౨౭౯

చివికియుం జివికియుఁ జినిఁగి పేలికలయి

పలుకంపుకొట్టుగుడ్డలు ధరించి

కొఱగాని దొరకిన చిఱిఁగిన పాతము

చ్చెలు తారుమారు కాళ్ళులకుఁ దొడిగి

పగిలి చిలులుపడి పనికిరాకుండిన

యొక చిన్న కడముంత నుగ్గపట్టి

పురుగు తొల్పుటఁజేసి పుచ్చి పెన్నుసిరాలు

తునిసిన యొక కటెతునుకఁ బూని

బిరుసువడి పెద్ద పెనగొన్న నెఱుల మొత్త

మూడ గమివోలుగడ్డంబు నొగివహించి

చంకఁ బుల్లారు లొకకొన్ని సంతరించి

తిరుగు నొక వెంగళప్ప యా పురమునందు.

౨౮౦

ఆడుం; బాడును; వెక్కిరించు; నెదియోయాలించువాయిం-చు; వెం

టాడుం; గెవ్వనఁ గేక వెట్టుఁ; గడుగుడ్లాడించు మిన్ జూ-చు-చున్

ఆడించుం గను బొమ్మలం; గొణుగుహస్తాంఘుల్ విరుద్ధంబుగా

జాడించుం బయ్యవారుసేగలగొనున్ జంపున్నోడల్ గీర్మోనున్.

రుదియించున్ వికటాట్టహాసము లొనర్చుం దతణంబందె; నె
మ్మదిఁ గూర్చున్నటులుండియుండియువడిం బర్వెత్తు; నెవ్వారిలో
గదమాయించును; బుజ్జగించును; దుఘాకారంబుగావించు; బి
ట్టదలించున్; విదిలించు; నావెడఁగు వాఁడా పట్నపున్ వీధులన్.
అడుగునుబిచ్చ; మిచ్చినదియచ్చటఁగొంతతినున్; ద్యజించుఁగొం
తిడు నొకకొంతకుక్కలకు; నివ్విధి లొగ్గిడిసేసిపోవు; నీ
రిడ నెవరేనిఁ ద్రాగునొక యింత; సగంబెగఁ జల్లిపోవు; నె
క్కడ నెవరేని గుడ్డనిడఁగాఁగొని చింపి ధరించు బేలికల్.

దొరలకు లేవఁడు; వేల్పుల

కెరగం; డెల్లరును మిత్తు; లెల్లరు శత్రుల్

పరునికి దనతోఁ దనకుం

బరుతోఁ బనిలేక తిరుగుఁ బట్నంబెల్లన్.

౨౫౪

ఇగిలించును సగిలించును

బగిలించును ముంత; నదుకఁ బ్రయతించును; తీ

విగఁ గూరుచుండుఁ; గనఁబడు

బెగడినగతి; వెట్టి వేయి విధములు గాదే?

౨౫౫

వికవిక నవ్వుచు న్నతని వెంబడిపోవుచు గోచి లాగుచున్

వికటపు నద్దు సేసి జళిపించుచుఁ గవ్వుచుఁ జుట్టుపీకుచున్

వెకవెక రాలు రువ్వుచును బేరెము వారుచు వెంబడింప, నా

వికలుని దిప్పకాయలగు పిల్లలు కొందఱు మూఁగి రయ్యెడన్.

“ప్రద్యోతుని దగ్గఱ నే

నుద్యోగ మొనర్ప వచ్చి యుంటినిఁ; బదివేల్

గద్యాణంబులు గావలె;

విద్యల వాచస్పతికినిఁ బెద్దన్నఁ జుడి!

౨౫౬

అలంకా నాయకునకు

శాలంకాయనునితోడ సంధింతునిగో!

మేలైన వియ్యమును; బది

వేలబ్బును నాకు; దాన విలుతు నవంతిన్.

౨౮౮

పదిదినములలోఁ జూడుం

డిదిగో! యీవత్సరాజు నెత్తుకపోదున్

మొదలంట నవంతీపురిఁ

గదిలింతును; జూతు నెవఁడు కాదనఁగలడో?

౨౮౯

కఱచితి నేనును యశాగం

ధరాయణం డొక్కచోన తత్త ద్విద్యల్

ధరనతఁడు తిక్కవాఁడై

తిరుగుచు నున్నట్లు దివ్యదృష్టి నెఱిగితిన్.

౨౯౦

కూలంకవముగ విద్యలు

శాలంకాయనుని కేన చదివించితి మున్;

పాలంకి పిట్ట సాక్షిగఁ

దాలాంకునితోడ నని కతఁడు నిన్న చనెన్.

౨౯౧

అనుచుం బల్కుచు నాతఁడు

సనుచుం కను వీధులందు జను లెవ రున్న

త్తుని మాట సరకునేతురు?

వినినగిపోవుదురుగాని పెట్టరుచెవినిన్.

౨౯౨

శిరసును ముండితంబుగను జేసి, మడుంగుల మున్ని, కావిచీ

వరములుగట్టి గాత్రమున, భక్తిఁ ద్రిరత్నములం బఠించుచున్

బురమున బిచ్చమెత్తుచును బోయి విహారములందుఁబండుచున్

గొఱలెడు సచ్చటన్ శ్రమణకుం డొకఁడెఱ్ఱోయు వీతరాగుఁడై.

మహిఁ జరించెడు బౌద్ధధర్మం బనంగ
 నాకృతి వహించియున్న పుణ్యం బనంగ
 మూర్తినింగొన్న సద్గుణపుంజ మనఁగ
 శ్రమణకుం డుజ్జయినియందు సంచరించు.

౨౯౪

తెలిజందెంబుల జగ్గునిగ్గులు, విభూతిస్వచ్ఛపుండ్రద్యుతుల్
 కలియంగాఁ బడఁగాఁ బరస్పరజయాకాంక్షన్, గళంబందు భా
 సిల రుద్రాక్షలతావళంబు, భ్రుకుటీసీమంబునన్ నర్తిలం
 దిలకశ్రీ నటియో యనం దిరుగుచుండెన్ విప్రుఁ డొండాపురిన్.
 తొడికొంగ్రొత్తరకంపు వేసములు ప్రత్యుత్పన్నధీయుక్తుఁ డా
 తఁడు చేదాలిచి వక్రదండమును; దత్రత్యప్రజాబృందముం
 గడు పుబ్బించుచు మాటమాటకు, మహాకౌతూహలాపాద్మియై
 కడు నెయ్యుండయి పెద్దపెద్దలకు నెక్కాలంబునన్ వర్తిలెన్.

పరిచయ మేర్పడె నతనికిఁ

బురిఁగల స్త్రీబాలవృద్ధ పురుషులతోడన్;

సరదాగా వారెపు డా

పురుషునిఁ బిలిపించి ప్రోద్దు వుత్తురు కథలన్.

౨౯౫

వికృతాలాపంబులచే

నొకరి న్నవ్వించుచుండు నొక వేళను; వే

తొకని న్నేడ్పించును; దుది

సకల జనంబులును వానిసఖ్యముఁ గోరున్.

౨౯౬

ఆతనికీర్తి మెల్లమెల నాపురమంతయుఁ బ్రాకిప్రాకి, ప్ర
 ద్యోతమహామహీమంద్రచెవి దూఱగనాసరసుండు వాని నా
 హూతు నొనర్చి యాతని సముత్కట హాస్యకథాళికిన్ మనః
 క్షీతివహించివీడ్కొలిపెఁ బెక్కులొసంగి యుపాయనంబులన్.

ఈవిధముగ నపుడపుడా

త్మావరసన్నిధికీ జనుచు త్మాసురుఁ డచటం
గావించు వినోదంబుల

నావాసవద త్తయు విని యాహ్లాదపడెన్.

300

“విని విపునిహాస్యకథల్

వినోదపడుఁగాక వత్సప్రథివీపతియున్”

అనుకొని ప్రద్యోతుండా

తనిఁబుచ్చెను తేనిసన్నిధానంబునకున్

300

తనప్రాణమిత్తుఁడగు నా

తని వికృతపుఁజేష్టితముల కలవడి యుంటన్

గనినంతనే ఫలానా

యనుకొని పతివెఱగువడుచు స్వాగత మొసఁగెన్.

301

ఉరులందు సింగ మట్టులుఁ;

గరండమునఁ గోడత్రాచుగతి; రాహుముఖాంత

తరమునఁ జంద్రుఁడువలె; భూ

సురునకుఁ బతితేజు డింది చూపఁటై జెఱన్.

303

ఇతరేతర కుశలంబుల

శ్రుతిపర్వంబుగను వినిరి; చూడఁగ నా భూ

పతివరు బరువును దీసిన

గతిఁ దేలిక వడియె నెడఁద త్మా దేవునికిన్.

304

తమమంత్రము నామూలా

గ్రముగా వినిపించి వత్సరాజేంద్రుని చి

త్తముఁ జిగురింపించెను ద

త్సమయమున వసంతకుఁడు వసంతుని పగిదిన్.

305

కృతకాకృతియగు విప్రుఁడు
 పతియగు ప్రద్యోతునాజ్ఞ వడసియె తాన
 ప్రతిరోధంబుగ నుదయనుఁ
 బ్రతిదినమునుబోయి చూచి వచ్చుచు నుండున్. 30౬

ఉదయనునిఁ బట్టి తెచ్చిన
 మొదలుగఁ బనిముగిసినట్లు మోదము వడుచున్
 నిదురించుచుండిఁ చేయుడి
 యెదపైఁ బ్రద్యోతమంతుఁ లెఱుగక యెదియున్. 30౭

తిరుగులేదు తమను తెలివికిఁ; బై చేయి
 తమదె తప్పదనుచుఁ దలఁచి పెగడ
 “లెల్లి సెట్టి లెక్క యేకలెక్క” యటన్న
 పగిది విశ్వసించి పలుకరైరి. 30౮

పగటన్ వార్ముగురున్ యఘోచితనిజ వ్యాపారనిర్మగుల్లై
 నగరంబందుఁజరించుచున్ నరపతిం దప్పించి కొంపోవఁగాఁ
 దగు తత్రస్థపరిస్థితుల్ తెలియుచుం దంత్రంబులన్ సూక్ష్మబు
 ధిగవేషించుచుఁ గూడుచుండుదురుమధ్యేరాత్రమందొక్కచోన్.

తమ తమ కనిపెట్టిన విష
 యముల నెఱింగించుకొందు రన్యోన్యం; బీ
 క్రమామున రేఁ గడపి ప్రభా
 తముకాఁ గుమ్మరుదురట యథా పూర్వముగన్. 30౯

వా రపాయంబులను దదుపాయములను
 నెత్తులును నెదురెత్తులు; నేవో యేవో?
 పూర్వ పక్షముల్ సిద్ధాంతములును సరవి
 రేలఁ జర్చించు కొందురు చాలఁ దడవు. 3౧౦

కొలది కాలంబు వారు ముగ్గురును నిట్లు
కూడి మధియింప మధియింపఁ గొంత వడికి
మాయికాగ్రణి యా గంధరాయణునకుఁ
దట్టె నొక్క యుపాయంబు బెట్టిదంబు.

309

వినిచెన్ దానిని నిట్లా
యన; నడగిరి నామధేయమగు నా ప్రవోయ్య
తుని పట్టపేను గలదని
వినలే! దానికిని రేపు పిచ్చెత్తింతున్.

310

దానన్ దంతివెకల్చి కంబమును యాదస్వామి మంధించు మం
థానాదింబురుడించుచుం బురము క్షుబ్ధక్షుబ్ధముం జేయఁగా
దీనాలాపవిదీర్ణ మానసుఁడు మంత్రప్రేషితుండా యవం
తీనాథం డలవత్సరాజుకడ కేతెంచుం బరిభ్రాంతుండై.

311

చనుదెంచి సత్వరంబుగ
ననన్యగతియాట తేనిఁ బ్రార్థించును వే
గను నానడగిరి మదవా

రణమును వశపఱచికొనియు రక్షింపఁ బురిన్.

312

అట్లు ప్రార్థించి కారాగృహంబునుండి
ముక్తుఁ గావించుఁ దప్పక భూమినాథు;
“నందినం బుట్టు; బట్టు గాళ్లంద కున్న”
బనివడిన వాడు కక్కూర్తిపడఁ డెవండు?

313

మన యేలినవా రద్దా
నిని వీణాసాహ్యమునను నిలిపి వశతఁ దా
నను గూర్చుండియ యెల్లరుఁ
గనుచుండఁగఁ బఱవవలయుఁ గౌశాంబి కొగిన్.

314

గజతంత్రంబును బన్నిన

ప్రజాధినాథున కొనర్పఁ బ్రాయశ్చిత్తిన్

గజతంత్రంబునె మనమును

సృజియింపఁగ వలయు; దీనఁ జేకురు మేళుల్.

309

నడగిరి మావటీనికి ధనం బొకలక్ష యొసంగి వానిచే

బెడిదపు పిచ్చిమందుఁ దినిపింపఁ బ్రయత్న మొనర్పఁగావలెన్

అడరును గార్యసిద్ధియది యట్లగునేన్; “ధనమూలమీ జగం”

బొడమినిఁ జూపఁగొండపయినుండినకోతియు డిగ్గుఁగ్రిందికిన్.

అని పలుక రుమణ్ణాంతుని

మనమున కాయుక్తి నచ్చి “మంచిది మేల్మే”

అని తన యంగీకారం

బును దెలిపె; వసంతకుండు మోవిని విఱిచెన్.

310

విఱిచి వచించె నిట్టులు; వివేకయుతంబగు నీదుయుక్తికిం

బరమ ముదంబు గాంచితిని; వాసవదత్త కటాక్షమాలికా

గురుతర శృంఖలాతతుల గుప్తముగా బిగియించి వత్స భూ

వరుఁ జెఱవెట్టి యుంచె విరిపాన్పున బంగరు మేడలోపలన్.

క్షణకాలంబట నేను ముచ్చటలతో క్షాభర్తతోనుండఁ గం

కణమంజీరరవాఖ్యమంత్రముల నాకర్షించు నాతేని; నే

మణిమంత్రోషధసిద్ధి లాయువతి సంపాదించెనో? రాజ ను

క్షణ మాసుందరి క్రీతదాసుడయి సంచారంబు సేయుంజుఁడీ!

తెకతేరఁగ దొరికినయా

సకునిం బీయాషపాత్ర చందంబునఁ శౌ

తుకమునను నెంతగ్రోలిన

నొకింతయును మొకము మొత్తకున్నది సకికీ.

313

మనరాజు చిక్కియుండెను

వనితామణి తనువిలాసపద్మశ్యాహం

బునఁ బార్థపుత్రుఁ చందం

బునఁ; దప్పించెడు ప్రవీరభూరుషులు గలరే!

398

మనయేలిక నాప్రద్యో

తుని చెఱఁదప్పింపవచ్చుఁ; దొయ్యలి చెఱనే

యనువునఁ దప్పింపందగు?

జనుఁడెట్టులు కొమ్మవిడిచిఁకొమ్మజముఁ దెచ్చున్?

399

కాన వాసవద త్తాఖ్యమైన చెఱనె

పెల్లఁగిలఁజేసి కొంపోవఁ జెల్లుమనకు;

దాని కనుకూలమైన తంత్రంబు వన్ను

మట్లు గాకున్న మనకార్య మగుట కల్ల.

399

అని యుపన్యసింప యాగంధరాయణం

డాలకించి టేని నాత్మ రోసెఁ

దనుఁ బరాభవించు ధరణీశునకు లోఁగి

తగిలియుంట నతని తనయనిట్లు.

399

ఐనన్ స్వామిహితుండు గావుట నమాత్యశ్రేష్ఠుఁ డిట్లాడె; న

టేనిన్ వాసవద త్తతోడ మనవ త్నేశున్ హరింతున్నిగో,

గ్గానుం జంద్రకతోడనుంబలెనె; యిక్కార్యంబు సిద్ధింపదేన్

నేనీవేసముతోడనే తిరుగుదున్ జీవచ్ఛవంబై యిఁకన్. 399

అనిమరలఁ బ్రతిజ్ఞంగొని

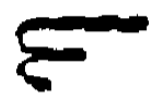
యును దలఁచినగతి నడగిరి కున్మాదముఁ గూ

ర్చిననే ద్వితీయకార్యం

బనుకూలంపడు నటంచు ననుకొనె నెడఁదన్.

399

కాకులు కూయఁదొడంగెను
 బాకాలువినంగఱడియెఁ బ్రద్యోతన్మప
 ప్రాకార ప్రాంతంబున
 వ్యాకులపడివారు పఱచి రా యా దెసకున్. 330

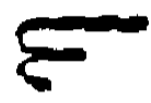
శ్రీరామాపరమూర్తి !
 వారిధిగంభీర ! కీర్తివల్లరికా ధా
 తీరుహవర ! వేంకట డా
 మారెడ్డి ! యవధరింపుమా ! పైని కథన్. 330

అనుకొన్నట్టులు మావటీనికిని ద్రవ్యంబిచ్చి పట్టంపు తే
 న్గున కున్నాదకరంపువస్తువితతిన్ నూరించి కట్టించి ము
 ద్దను బెట్టించె స్వయంబుగాఁ; గరియు నత్యంతంబు స్వాదిష్ఠమా
 తను వెన్నాడక జిహ్వాత్రిప్పుడులవేడ్కన్ మ్రొంగె నద్దానినిన్.

మెల మెల్లఁ బ్రకొపించెను
 దలలోఁ బిత్తంబు కరికిఁ; దాననవశమై
 చెలఁరేగి గీకవెట్టుచు
 గలగలమనఁ గాలిగొలుసు కంబము వెఱికెన్. 333

మొదలనది మదపుతేనుఁగు
 మదియింపఁగ మరియు మరియు మందిడిరి; యిడన్
 వదియింపఁగఁ దర మగునే?
 తదీయమగు పలువిధముల దారుణచర్యల్? 334

కాకులు కూయఁదొడంగెను
 బాకాలువినంగఱడియెఁ బ్రద్యోతన్మప
 ప్రాకార ప్రాంతంబున
 వ్యాకులపడివారు పఱచి రా యా దెసకున్. 330

శ్రీరామాపరమూర్తి !
 వారిధిగంభీర ! కీర్తివల్లరికా ధా
 తీరుహవర ! వేంకట డా
 మారెడ్డి ! యవధరింపుమా ! పైని కథన్. 330

అనుకొన్నట్టులు మావటీనికిని ద్రవ్యంబిచ్చి పట్టంపు తే
 న్గున కున్నాదకరంపువస్తువితతిన్ నూరించి కట్టించి ము
 ద్దను బెట్టించె స్వయంబుగాఁ; గరియు నత్యంతంబు స్వాదిష్ఠమా
 తను వెన్నాడక జిహ్వాత్రిప్పుడులవేడ్కన్ మ్రొంగె నద్దానినిన్.

మెల మెల్లఁ బ్రకొపించెను
 దలలోఁ బిత్తంబు కరికిఁ; దాననవశమై
 చెలఁరేగి గీకవెట్టుచు
 గలగలమనఁ గాలిగొలుసు కంబము వెఱికెన్. 333

మొదలనది మదపుతేనుఁగు
 మదియింపఁగ మరియు మరియు మందిడిరి; యిడన్
 వదియింపఁగఁ దర మగునే?
 తదీయమగు పలువిధముల దారుణచర్యల్? 334

సగము సడలిన చీరలు సరుదుకొనుచు
 నొకట నాఁగుచు నాఁగుచు నూర్చుకొనుచు
 బలమఱుట గాళ్ళ మెలమెలఁ బఱచువారు
 నయిరి పురకాంత లత్తటి నాత్మఁగలఁగి.

332

కూడిరా లేనట్టి మూఁడుకాళ్ళముసళ్ళ
 వారి కర్మమునకు వదలివైచి
 తొరతొర తమతోడఁ బఱవఁజాలని బౌల
 కుల నీడ్చుకొంచు అక్కలనుబట్టి
 “నటువచ్చె నిటువచ్చె నది”యన్న కేకతో
 వెనుకవచ్చెడి స్వీయజనుల మఱచి
 “యిటురండు; కాదు కాదటు రం”డటని తోఁచ
 కెటువైపు నొండొండ కెదురుపాటి
 ఒకరి కడ్డంబు పర్వెత్తి యొకరు వడియుఁ,
 బడిన వారిపై నుండియె పరువు లిడియుఁ,
 గని కిరాతునిబఱచు మృగంబు లట్లు;
 పౌరు లందఱు చిందరవంద రైరి.

333

పొత్తిగుడ్డలలోనఁ బొదిగిన నెలపాప
 జాతిపో బిట్టేడ్చుఁ జాన యొకతె
 తన రత్నహారంబుఁ దునిచి కొంపో దొంగ
 కడుఁగడుం దపియించుఁ బడఁతి యొకతె
 కురులమొత్తము చెట్లకొమ్మలంజిక్క మి
 క్కిలి గొట్టుకొనుచుండుఁ గలికి యొకతె
 తన వలపులపంట కనరామి లేఁడిచూ
 పులఁ గాంచు చఱచును వెలఁది. యొకతె

దాఁగినట్టిచోట దయ్యంబు పట్టిన
 కరణఁ దన్నుఁజెనఁటి చెఱుపరాగఁ
 బఱచు వెలఁదియొకతె వాపోవు చివ్విధి
 నలజడించె నప్పు డాపురంబు.

33౯

ప్రజల వాటుఁ గాంచి ప్రద్యోతుఁ డప్పుడు
 పిలిచి సచివు నతఁడు దెలిపి నట్లు
 వత్సరాజు డాసి ప్రార్థించె గేల్దోయి
 నొుగిచి తొలగఁ జేయఁ బురము బెడఁద.

3౪౦

తను వంచించిన ప్రద్యో
 తునిపైఁగల కినుక యెల్లఁ దొయ్యలి కతనన్
 వెనుకం బడుటను నుదయనుఁ
 డనుకంప వహించె వాని యాందోళనకున్.

3౪౧

చనుచున్న ప్రియుని నెఱ్ఱొ
 మునఁ గుంకుమ తిలకముంచి పువ్వుఁబోఁడి యెదు
 ర్చనుదెంచి వానిక్షేమం
 బునకై ముక్కోటి వేలుపుల మొక్కు కొనెన్.

3౪౨

కారాగారము వీడి ఘోషవతి స్వస్కంధంబునం గ్రాలఁగాఁ,
 జౌరవ్రాతము పాయవిచ్చియిడఁదోవన్, వత్సధాత్రీ సునా
 శీరుం డల్లన రాజవీధిఁ జని, కాంచెన్ వింధ్య శృంగంబు నా
 కారంబొందిన యానడాగిరిని నుగ్రంపశ్యమున్ ముంగటన్.
 దౌలం దానినిఁగాంచి ఘోషవతి వత్సక్షావరేంద్రుండు గీ
 తాలాపంబునొనర్పఁబూ నెఁగడుశ్రావ్యత్వంబునొల్కించు చున్
 ఓలిం దద్దని శ్రోత్రపేయమయి యత్యుత్సాహముం గొల్ప న
 వ్యేశం దర్పముదక్కిదంతినిలిచెన్ విచ్చేసి రాట్సున్నిధిన్. 3౪౪

ముంగాళ్లం బయికెత్తినిల్చు; నడచున్ ముక్కాలితో; బోరగి
 లంగాఁజేసియొడల్ పరుండుకొను; నేలం బిట్టు పొర్లాడు; బె
 ట్టుంగీకల్ పయికెత్తితుండమును; జుట్టున్ విప్పుఁ బల్మారు దా
 నిం; గోత్రాపతి యానతిచ్చిన గతిన్ జేసెన్ గజం బత్తటిన్.

కోలఁజూపి యల్లకోతి నాడించిన

పగిది నతఁడు మత్త వారణమును

ఘోషవతిని మీటి కొమరుగా నాడించె

నక్కజంపడంగ నచటి జనులు

38౬

ఆగజమెక్కి వత్సపతి యాపుర వీధులయందు నిచ్చ నూ
 రేఁగఁదొడంగె; బారు లొనరించుజయధ్వని నిండగా వియ
 ద్భాగమునందు, గన్గలువదండలఁ దోరణగట్టి సుందరుల్
 యూఁగిగృహాంగణంబులను బువ్వులఁజల్లుచునుండఁ బేర్మిమై.

ఇట్లు మదముడించి యేనుంగు మచ్చిక

పఱచి వత్సరాజు మఱలి వచ్చె

నా యవతి విభుఁడు స్వాగతం బర్పింప

సచివ ముఖ్యబంధు జనులతోడ.

38౮

ఎంతగా మదించె నంతగా శాంతిలె

మదగజంబు తేని మహిమ కతన

వినము; కనము మనము; వీణియ పాటకు

నింత మంత్రశక్తి యెసఁగు ననుచు.

38౯

శ్రీ) రమణీ నిలయాఱిత

చారుముఖాంభోజ! సరససాహిత్యకళా

సారజ్ఞా! వేంకట రా

మారెడ్డి! యాలకింపుమా! యవలికతన్.

3౫౦

తనరాజు తన్నడాగిరి

తనకు వశంవద మొనర్చి దయసేయఁగఁ గ్రా

న్ననబోఁడి నిలిచి వాఁకిట

ననర్లు నీరాజనంబు లర్పించె దమిన్.

3౫౧

పురమున నూరేగెడు న

త్తటి నాసుందరుల దృష్టితాఁకెనొ? యనుచున్

వెఱపుగొని సురాళించెను;

గరముష్టుల నొక్కెఁ దనదుకణఁతలఁ బ్రీతిన్.

3౫౨

ఇనుమడించిన వలపుతో నిగురుబోఁడి

యల్ల వత్సేశ్వరుండు నన్యోన్య బాహు

పంజరములందుఁ జిక్కి యపారమైన

హార్షవార్షిధియందు నోలాడుకొనిరి.

3౫3

తనపురఃపీఠఁ దీఱిచి ముదంబిడి పౌరజనానురాగముం

దన తనయానురాగము నితాంతము చూఱలు గొన్నతేని బం

ధనమున నుంపరాదిది కృతఘ్నతయంచు నెదం దలంచి యు

జ్జని యొడయండు వానిఁ బరసౌధమునన్ విడియించెస్వేచ్ఛగన్.

కాని, పట్నంబు విడనాడి యానరేంద్రుఁ
డెందుఁ బటవక యుండంగ నెల్లందు
గట్టి మెఱియలవంటి పెక్కండ్రు భటుల
నుక్కుగోడయొ నాఁగఁగాఁపుంచె నతఁడు.

3౫౫

తనమంత్రంబు యథాకృతంబుగను సిద్ధంబాట యాగంధరా
యఁగుఁడానందమునొందిక్రమ్మఱనుమంత్రాంగంబుసాఁగించియం
తను గాశాంబిని నున్నదూతల రవాణాచేసి పెక్కండ్రు ను
జ్జనిపట్నంబుననుంచెఁగాపురముఁ బ్రచ్ఛన్నంపు వేషంబుతోఁ.
కొలువునఁబెట్టె దూతలను గొందఱమంత్రులయొద్దఁ; గొందఱన్
నిలిపెనుఁతేనియంతిపురినిం; బురిలోఁగల పెద్ద ద్రవ్యవం
తులకడలెక్క వ్రాతలకు దూర్చెనుగొందఱ; మొలసేనలోఁ
బలువురఁజేర్చె; నివ్విధి నవంతిని నింపెను స్వీయకోటితోఁ.

అవసరము వచ్చినపు డా
యవంతి సైన్యం బెదుర్చునట్లు కడు మెలం
కువతో వర్తిలఁ జేయుచు
నవలోకించుచును బైని నాతండుండెన్.

3౫౬

సందీయకుండఁ బరులకు
నందఱుభటు లప్రమత్తులై సచివుని యా
జ్ఞం దగ సుగ్రీవాజ్ఞగ
డెందంబునఁ దలఁచి నివ్వటిపఁగ నున్నన్.

3౫౭

వలసిన జతనము లన్నియు
నలుపంబడ నొక్కనాడు డ్మాపతితోడం
దెలుపఁగఁ బయనముఁ గూఱిచి
పిలిచి వసంతకుని మంత్రీపెలుచం బనిచెన్.

3౬౦

చని వసంతకుండు సరవి నివేదించి

వత్సరాజుతోడ వార్త లెల్లఁ

“బయన మగుము నీదు వలపుల రాణితో
రేపురే” యటంచుఁ బ్రీతి నొడివె.

3౬౧

గురుడైన వత్సపతి శి

ఘ్యురాలి కుపదేశ మిచ్చెఁ జొప్పడఁ దనతోఁ
బురికిఁ బలాయన మంత్రము

సరవిం బాఠంబు ముగియు సమయమునందున్.

3౬౨

ప్రియుపల్కుల్ వినినంతనే యువతి యుద్వేగంబునన్ మున్గి “యే
క్రియమాతాపితలంద్యజింపవలె? నీ కృత్యంబునన్ నన్ గృత
ఘ్నయయంచెంచరె? నెయ్యుతో నెటులుపోకన్ మానుదున్?

జూడఁగా

నుయియున్ ముంగట వెన్క- గొయ్యి యయి యాందోళించు
చుండెన్ మదిన్.

3౬౩

చెప్పిన ముప్పగుఁ దప్పక;

చెప్పకయుండినను దప్పుసేయుటయ యగున్;

అప్పితరులపైఁ బ్రీతిని

మొప్పముఁ దన ప్రియుకుఁ గూర్చు బోలఁతికిఁ జన్నే? 3౬౪

కొలఁది తడ విట్లు మదిలోఁ

గలంగి ప్రియువెంబడింపఁగా స్థిరపఱచెన్

“దలిదండు) లలముగనుం

జెలువుఁడు బెలముగ నగును” జెలువకుఁ దుదికిన్.

3౬౫

తనుఁబెంచి పువ్వునుం బలెఁ
 దనపైఁ బ్రాణంబు లైదు దగ నిలిపిన త
 జననీ జనకులఁ దుది విడి
 తన పతితోఁ బాటిపోవఁ దరుణి దలంచెన్.

3౬౬

౧౧

శ్రీమత్సరస్వతీ దే
 వీమందిరభూతరసన! విద్యాభోజా!
 ధీ మహిమాన్నిత! వేంకట
 రామారెడ్డి! యనంతర కథన్ వినుమా!

3౬౭

మఱునాఁ డద్దమరేయి నాయుదయన క్షౌపాలుసౌధంబు ముం
 దఱు శ్రీవాసవదత్త యెక్కుకరిణిం దద్దూఢ చారుండు ది
 ట్టరి మాష్ట్రీఁడు స్వమంత్రితచేత నుపదిష్టంబైన మార్గంబునన్
 సరవిన్ నిల్పుడు నూత్నదంపతులు తత్ప్రంబేరమారూఢులై.

చని యెల్లందఱియంగ నుజ్జయిని రాత్సైన్యంబు గుర్తించి వ
 త్సన్యపాలుండని యడ్డగించుటయు దృష్టంబై మహీజాని వె
 న్కనుదద్రక్షకు వచ్చుగూఢపృతనా చక్రంబొగిన్ ముట్టిమా
 ర్కొనె; నష్టాయిరువాఁగులుంగలియ గగ్గోల్వుటై నుచ్చైరతిన్.

త్వరితగతిం జఃఘాలురు
 పరుగిడి కొని వచ్చి యెఱుక పఱచిరి మంత్రీ
 శ్వరులగు శాలంకాయన
 ధరణీందుల దగ్గఱించి తదుదంతంబున్.

3౭౦

వారు నిరాంతపడి మూలబలము రేచి
 వత్సపతి సైన్యమును వెన్నవైపునుండి
 ముట్టి యడకొత్తులోని పోకట్టు నలప
 నంపిర మొనకాండ్రకు నాన తిచ్చి. 320

అల మూల సైన్య మావత్సపతి సైన్య
 ములను డాయ నొక్క మొగినిఁ దిరిగి
 దానినుండి పెక్కు దండివాఁడిమగండు
 మూలబలముతోన పోరుచుండి. 321

తమ తమ వారని నమ్మిన
 సమరభటుల్ మొనసి వత్సజనపతి వాండ్రై
 తమతోఁ గలియంబడ ది
 గ్భ్రమగొని మొనగాండు తోచకయ నిల్చిరటన్. 323

మునుమున్నెయటకుఁ గౌశాం
 బినుండి తమసచివునాజ్ఞ విచ్చేసిన య
 మొన ప్రద్యోతుని పరి డీ
 కొని తప్పింపంగ తేడు గొబ్బునఁ బఱచెన్. 324

పదిరెట్లుగఁ గానంబడె
 నుదయను సైన్యంబు; గాంచుచుండిన మొనగాం
 డ్రిదియే? మని ముక్కున వే
 ల్గించుకొని తెల్లవోయి కనుచుండి రటన్. 325

జాగరూకత నున్న వత్సపతిసేన
 యోలి నిద్రాళ్ళువులును దంద్రాళ్ళువులును
 నయిన పరసేన జోకొట్టి యయ్యదనునఁ
 బెద్ద నిద్దురఁ బుచ్చెను బెక్కుమంది. 326

కరవాలంబులు దాలిచి

యఱిదిగ యాగంధరాయణాదులు ముగురున్

దొరతొర దూకిరి యాపగ

తుర సైన్యములోని కపుడు తుందు సకు మెయిన్.

322

తేని దారి తేడు రివ్వనఁ బఱచి కౌ

శాంబి చేరె నాగజ బుపైని

భద్రముగను దనదు నాసవద త్తతో

స్వాగతం బాసంగఁ బౌరజనులు.

323

తమ తేని పోకఁగని సై

న్యములుం దద్గూఢభటులు నాతని వెనుకం

గ్రమముగఁ బరుగిడిపోయిరి

సమరభువిన్ విడిచి యతని సంరక్షణకై.

324

అనవద్యంబగు విక్రమంబొలయ సింహంబట్లు యాగంధరా

యణుఁ డా శాత్రవ సైన్యకుంజర సమూహంబందు లంఘించి బి

ట్టనిదంపూర్వము; నశ్రుతంబుగను; జేయన్ యుద్ధ“మంతం బలా

యనమంత్రంబువరించి” రాపరభటుల్ హాహాక్రియారంభులై.

తఱుమఁబడి వారు మరలం

దిరుగంబడి మరలఁ బఱచి తిరిగియు మరలం

జిరమిట్లు పోర సచివుని

కరాసి తుది విఱిగిపడియె క్షాతలమందున్.

325

అదను చిక్కెనంచు నా శూరు లందఱు

కూడి వానిఁ బట్టికొనిరి డాసి

కఱ్ఱ తేనివాని గొత్తయే కఱవంగ

ఖడ్గపీనుఁ బరులుగాడ్పఱుపరె?

326

పయి కున్మత్తుడు; సమర

క్రియకుం బారుండనం జరించు నతని ను

జయినీశుని వీరావళి

కయిదోఁబెడవిటిచి యంటగట్టి రలుకతోళ్.

౩౮౩

పురవీధిం గొనిపోవఁగాఁబడెడు నా మూర్తిం బరీక్షించి చూ

పటితం డిప్పటిదాక “వీటిఁడి గతి” వ రిలుచున్ “వీరుఁడై”

పరగన్ నేఁడెవఁడీ ధురంధరుఁడు? “పైపైఁజూడఁజొంచెల్కయం

బరికింపంగనుబందికొక్కను గతి” భాసిల్లె నం చెన్నుచున్.

వెఱగుపడి మేము మేమని

విఱుగంబడి కాఁడు వీఁడు వీటిఁడి మమ్మం

దఱ వీటిఁడులం జేసి, ని

గురు కప్పిన నిప్పువోలె గురుఁడో? యేమో?

౩౮౪

అద్భుతక్రియండు యాగంధరాయణం

డేమొ? కాక భువిని నిట్టి తెలివి

పరుల కేలవచ్చు? బడయునే యశ్వంబు

గతిని దుంత జన్మశతములకును?

౩౮౬

అనుకొనుచునుండ నాతనిఁ

గొనిపోయి యవంతివిభునిఁ గొలువున నుంచన్

జనపాలమంత్రిముఖ్యులు

కని యాతని వెఱ్ఱివాలకం బడిగి రిటుల్.

౩౮౭

“ఈ వెంగలి వేసంబున

నీ వీటం దిరుగుచున్న యీ వెవడవురా?

జీవములతోడఁ జనుదువె?”

నావిని యవ్వెడఁగుమంత్రి నవ్వుచుఁ బలికెన్.

౩౮౮

మునుమామేలిక మోసగించినమిమున్ మోసంబునన్ ముంచి; రా
 త్తనయారత్నముతోడ మాప్రభువరుం దప్పించి కొంపోఁ బ్రతి
 జను గావించి తరించినట్టిడను; బ్రజ్జాశాలి యకాగంధరా
 యణుడన్ మిమ్ము వెడంగులన్ సలుపఁగానై తిన్ వెడంగంజుఁడీ!

కరికిని వెఱ్ఱె తించితిఁ;

జెఱఁదప్పించితిని రాజసింహమునకు; మా

చరగణమున నించితి మీ

పురమును; గౌశాంబినాఁగఁ బొనరించితిఁ బో!

3౯౦

తఱిమితిఁ; దుఱిమితి మీపరిఁ

బరిపరివిధములను; దుదికిఁ బట్టువడితి; మీ

కరముల నాకరవాలము

విఱుగుటఁ; గాకున్న నాదుబీరము తెలియున్.

3౯౧

“నక్క చన్నవెనుక బొక్కగొట్టిన యట్లు”

పఱవ టేఁడు నన్నుఁ బట్టినారు;

వర్ణనీయమగును బ్రద్యోతమంత్రుల

తెలివితేట లిట్లు తెల్లవాఱె.”

3౯౨

విని దీనిమంత్రు లెల్లరు

మునింగి యాశ్చర్యవార్ధి మోములు గనుగొం

చును నొండొరువులు సిగ్గునఁ

గనఁజాలకపోయి రెదుటఁగల యామంత్రున్.

3౯౩

వెక్కిరింపఁబోయి వెలికిలఁ బడట్లు;

ముంచఁబోయి తార మునిఁగి నట్లు;

బెడిసికొట్టఁ దమదుపేనిన మంత్రంబు

కొలఁది కాలమట్ల కులఁబడిరి.

3౯౪

విధితే కాప్రద్యోతుఁడు

క్రుధనుం దిగమ్రింగి యెదురుకొని తనయల్లుం

గ్రుధితునిఁ జేయుట తగ దని

ప్రధానులకు సెలవొసంగె వానిని వదలన్.

౩౯౫

వదలి వానిస్వామిభక్తికి మెచ్చిన

యట్లొసంగెఁ బెక్కుపాయనములు

ప్రభువుఁగాంచి మంత్రవర్గంబు యశాగంధ

రాయణునకు నాదరం బొనర్చె.

౩౯౬

తదుపరి యా సచివోత్తము

నెదుటనె పరిణయ మొనర్చె నెంతయుఁ బ్రీతిన్

ఉదయన వాసవదత్తా

మదిరాక్షులచిత్రములకు డ్మాధవుఁ డచటన్.

౩౯౭

తనజామాతకుఁ బుత్రికామణికి రత్నస్వర్ణ నానా విభూ

షణముల్ సుందరవస్తువాహన సహస్రంబుల్ దుకూలంబులం

దన దగ్గా కుచితంపుఁగానుకల నాతండ్రిచ్చి యశాగంధరా

యణుతో మంత్రజనంబుతోఁబనిచె; సాహ్వాదంబు కౌశాంబికిన్.

వత్సరాజవరుఁడు; వాసవదత్తయు;

వచ్చినట్టి మంత్రవర్గమునకు

స్వాగతం బొసంగి సత్కరించిరి; తొంటి

శత్రు లిపుడు ప్రాణమిత్తు లయిరి.

౩౯౯

శ్రీసుకవి పికవసంతా!

దాసీకృత శత్రుజాల! దానకృత యశో
భాసుర ! వేంకటరామా !

ఆసక్తిని నవధరింపుమా ! యవలికతన్.

౪౦౦

అత్తటి మొదలనె సచివా

యత్తుం డగు నుదయనుడు తదాదిగ మరియుం

జిత్తవినోదిని వాసవ

దత్తా సుందరికిఁ గీత దాసుం డయ్యెన్.

౪౦౧

మదిరారసంబు కై వడి

మదిరాక్షి మదంబు గూర్ప, మానసమున కా

యుదయనుడు పరవశుండయి

త్రిదివం బానరించి యాత్మగృహము సుఖించెన్.

౪౦౨

ఇది పవ; లియ్యది రాతిరి;

యిది యుదయం; బిద్ది సాయ; మిదియిది; యంచున్

మది నెఱుగక సంతత మా

యుదయనుఁ డా యవతి గోష్ఠి నుబ్బుచు నుండున్.

౪౦౩

తమ శై ష్యోపాధ్యాయక

సమయంబున నడిచినట్టి సంకథలను, జి

త్రములఁ దగఁ జెప్పికొనుచుం

బ్రమోదపడు చా యుగంబు వర్తిలు చుండెన్.

౪౦౪

వీనులవిందుగా వీణెమీటఁగఁ బతి,

లలన ముద్దుగను దాళములు వేయు;

హృద్యంబుగా వ్రాయఁ బ్రీయుఁడు చిత్తప్పును,

గోమలి తగిన రంగులను దిద్దుఁ;

గౌళలంబున మృదంగము భర్తవాయింప,

నా వన్నెలాడి లాస్యం బొనర్చుఁ;

బాడుఁచుంబాడు చాపాటాప ననుఁగుకాఁ,

డామనోహరి దాని నంది పాడు;

చదువ శృంగార కావ్యంబు సరసుఁ డెలమి,

యువతి విరచించును దదర్థ వివరణంబు;

పై నుదాహృత కార్యముల్ వ్యత్యయముగ

వారు గావించు కొం డొక్క తూరిప్రీతి.

౪౦౫

వాతెఱ విందులుఁ; గౌఁగిళ్లు;

లోతప్రోతములు; మోహ మొలికెడు ముద్దుల్;

ద్యూత క్రీడల లోపల

నా తరుణీ తరుణు లొడ్డు నట్టి ధనంబుల్.

౪౦౬

పతియాటను గట్టించుచుఁ

జతురంగ క్రీడలందు సతి “విజితుండ్ల

పతికిన్ మిండంక్ష గదా

సతి” యనుచును బిట్టు నవ్వి సరసము లాడున్.

౪౦౭

ఆతండు పూలరంగం;

డాతన్ని వసంతలక్ష్మి; యా యిరువురి లో

కాతిగ దాంపత్యముసకుఁ

జేతులు సాచుదురు సుండు జేజే కవలున్.

౪౦౮

కేళాకూళల నాచరించుచు జలకీడల్, పువుందోటలన్
 దోలల్ దూఁగుచు, నాకుటీరములఁ గంతు కీడలం దేలుచున్,
 లీలంజెక్కునుజెక్కురాచుకొనుచున్, నెయ్యంబులొల్కంగ వా
 హ్యళిం బోవుచు, గేళికాదుగ్రలఁ దగెన్నా ద్వంద్వమద్వంద్వమై.
 గురుడై ప్రప్రథమంబున
 మరుడై దివసక్రమమున మరి, నమృతంపుం
 గరుడై తదుపరి, తుదికిని
 వరుడై యెలయించె టేఁడు వాసవదత్తన్.

౪౧౦

ఆ వత్సరాజు వోలెను
 శ్రీ వేంకట రామిరెడ్డి సెలఁగుచు దనదా
 దేవేరితోడ సుఖముల
 తో వర్ణిలుఁ గాక! యితఱితోధిక రీతిన్.

